

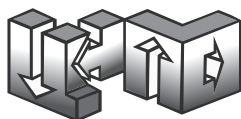
ДОКЛАД

за приложение на
Закона за защита
от домашното
насилие

2011

ДОКЛАД за прилагане на Закона за защита от домашното насилие
ноември 2011 г.

Издава: Център на НПО в Разград (ЦНПО)
7200 Разград, П.К. 237, тел./факс: (084) 66 16 94
ел. поща: ngo@ngo-rz.org, www.ngo-rz.org

Всички права запазени © 2011, ЦНПО, Разград

ISSN 1314-5010

Автори:

Георги Милков – ръководител на проекта и рецензент на доклада

Стоянка Неделчева – социален консултант и автор на доклада

Виктория Алексеева – консултант-доброволец, автор на доклада, статистика и графики

Снимки – Виктория Алексеева, Мила Кюлюмова

Корица – Любомир Илиев

Атанаска Петрова – коректор и дизайн

Докладът е изработен по проект „Механизъм за ефективна работа по проблема с домашното насилие”, инициатива на Центъра на НПО в Разград.

Проектът се реализира в периода: месец август-ноември 2011 г. в област Разград, като е разработен в изпълнение на Програмата за защита от домашното насилие на Центъра на НПО в Разград. През последните три години организацията развива Консултативен център по проблемите на домашното насилие, като иновативна социална услуга в общността.

В доклада са използвани материали, представени по време на обученията по проекта през месеците септември и октомври 2011 г. Благодарим сърдечно за участието на г-жа Нели Генчева – съдия в Районен съд – Разград, г-н Сезгин Османов – Районен прокурор на Исперих, г-жа Татяна Костова – Директор на РДСП – Разград, г-н Синан Тахсинов – ръководител-група в ОД МВР Разград, г-жа Стела Ковачева – консултант-психолог, г-н Димо Борисов – консултант-юрист.

Публикацията се издава в рамките на проект „Механизъм за ефективна работа по проблема с домашното насилие”, осъществяван от Център на НПО в Разград. Публикуваните констатации, изводи и препоръки по никакъв начин не ангажират официалното становище на Република България и Министерство на правосъдието.

Център на неправителствените организации в Разград

За прилагане на Закона за защита от домашното насилие
2011

проект „Механизъм за ефективна работа по проблема с домашното насилие“
се финансира от Министерство на правосъдието

Град Разград
ноември 2011

I. РЕЗЮМЕ

Домашното насилие се превръща във все по-сериозен проблем в България. Агресията и насилието се засилват. Сред децата и юношите те са проекция на отношенията в семейството. В затворените етнически общности насилието е сериозен проблем и част от културата на малцинствата. Приетият преди шест години закон за защита от домашно насилие все още не е популярен и не се използва масово, особено в малките общини и населени места. Институциите по прилагане на закона не са обучени на мултидисциплинарна работа и как да реагират в кризисни ситуации.

Домашното насилие все още не е във фокуса на общественото внимание. Недостатъчната координация и сътрудничество между институциите за работа по проблема са една от причините за ниската популярност на закона и слабото му използване.

Настоящият доклад представя актуална информация за напредъка по прилагане Закона за защита от домашно насилие в област Разград в рамките на проект „Механизъм за ефективна работа по проблема с домашното насилие”.

В документа е разгледана дейността на институциите, работещи по проблема – Районно управление Полиция, Районен съд, Районна прокуратура, Дирекция „Социално подпомагане”, Център на НПО в Разград. Проследени са добрите практики при сигнали на домашно насилие, методите и спецификата им на работа с жертви и извършители на домашно насилие. Специално внимание е отделено на слабостите в работата им и проблемите, с които се сблъскват при прилагане на закона.

Целта на доклада е да се проследяват основните тенденции в развитието на Закона и промените в него. Анализирайки напредъка се прави обективна оценка на постигнатото и възможностите за подобряване на взаимодействието между заинтересованите по проблема институции.

Предоставените статистически данни на случаите на домашно насилие проследяват тенденцията в развитие. За периода между 2005 г. и 2011 г., регистрираните случаи се увеличават над 20 пъти. Това е следствие от популяризирането на Закона, успешното и ефективното му прилагане. Положителни резултати дава сътрудничеството с органите, работещи по закона. Област Разград се превръща в модел на междуинституционално сътрудничество по проблема.

Ние отбелязваме напредък в прилагането на ЗЗДН в дейността на всички институции. В края на 2009 г. е приета инструкция за взаимодействие между органите на МВР и АСП. До момента се наблюдават резултати за прилагане на инструкцията в частта само за децата и непълнолетните.

Забелязваме много добър напредък в работата на Районен съд – Разград, който натрупа значителен опит през последните години. Практиките в разглеждането на доказателствата могат да бъдат използвани за модел и от другите съдилища. Сериозен опит има и Районен съд в Кубрат и Исперих, които са разгледали значителен брой съдебни дела по ЗЗДН и са усъвършенствали съдебните практики.

Напредък показват и социалните служби, които са позитивно настроени и за започват да разбират своята роля в прилагането на Закона. Налице е желание за сътрудничество и готовност за участие в процес на координиране на институциите.

На нов етап се развива професионализма на полицейските служби в РУП – Разград, които показват сериозно усърдие при прилагане на съдебни заповеди и при работа с извършители на домашно насилие. Специално внимание заслужава постигнатото добро взаимодействие между РУП – Исперих и Районна Прокуратура – Исперих. Много добър пример е дейността на Районна прокуратура – Исперих за последните три години при нарушение на съдебната заповед. Все още другите районните прокуратури в Кубрат и Разград, както и Окръжна прокуратура – Разград остават встрани от общия процес за прилагане на този специален закон.

Докладът отразява дейността на Консултативния център по проблемите на домашно насилие в Разград. До месец октомври 2011 г., Центърът е посетен от общо над 180 пострадали и над 30 извършители на домашно насилие. През 2011 г. Центърът работи с общо 26 жертви и 3 извършители на домашно насилие. Екип от обучени професионалисти продължават успешното и ефективно прилагане на разработените от Центъра възстановителна и специализирана програма. В доклада са проследени основните методи и направления в работата на Консултативния център, тенденциите и напредъка.

Направените изводи и констатации се базират на личния опит и периодично наблюдение на работата при случаи на домашно насилие в област Разград за периода 2010-2011 г. Докладът е продължение на издадения през 2009 г. „Доклад за дейността на НПО в Разград по прилагане на Закона за защита срещу домашно насилие”. В края настоящия доклад са направени предложения за подобряване на съвместната работа по проблема, като са съобразени с реално постигнатите резултати и възможностите за прилагане на закона.

II. ПРЕПОРЪКИ КЪМ ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЗЗДН

- Да се въведе практика, при която съдът служебно да проверява имущественото състояние на ответника, преследван от закона за домашно насилие, за да може да се определи адекватно размера на паричната глоба, налагана на виновния по чл 6 (4);
- Законът да предвиди механизъм, при който съдът може да открие обстоятелствата, наложили пострадалият гражданин да оттегли жалбата си от съда. Проучването да има за цел да предпази жертвите от повторен натиск, който се прилага върху тях, за да се откажат от съдебна защита;
- Съдът със свое решение да задължава виновния за домашното насилие да заплаща разходите по възстановителната програма на пострадалите и таксите за личното му участие в специализираните програми срещу агресията;
- Да се ускори разглеждането на съдебните дела, с цел превенция на бъдещи конфликтни ситуации, които биха принудили жертвите да изтеглят съдебните жалби – съдът да насрочва открито съдебно заседание преди установения краен срок от 30 дни;
- Отказът на извършителите за участие в специализирана програма да се криминализира, като се приложат наказания, предвидени в НК;
- Да се предвиди законова възможност съдът със свое решение да задължава виновния за домашното насилие да заплаща разходите по възстановителната програма на пострадалите и таксите за личното му участие в специализираните програми срещу агресията;
- При повторен акт на домашно насилие, в нарушение на съдебна заповед, размерът на глобите да се увеличава двойно;
- Националната агенция за приходите да прилага мерки за ефективно събиране на наложените съдебни глоби, за да се засили сакционирация характер на закона;
- Да се преразгледа и усъвършенства ефективността на Инструкцията за взаимодействие и обмен на информация на НАП с Висшия съдебен съвет¹;
- Да се изработят механизми за взаимодействие между полицията, прокуратурата, съда и неправителствените организации (доставчици на социални услуги) по прилагане на Закона за защита от домашното насилие;
- Необходимо е да се създадат сериозни механизми всички длъжници да плащат задължително наложените глоби: институциите, местните власти и банките да не обслужват длъжниците, да не може да се регистрира моторно превозно средство, прехвърляне на собственост;

¹ До 2010 г. документът има действие между Агенцията за държавни вземания, която се вля в НАП.

- Агенцията за социално подпомагане, съвместно с Министерство на правосъдието, което е отговорно за прилагане на ЗЗДН, да утвърди методика за нови социални услуги по превенция на домашното насилие;
- Държават и общините да подкрепят създаването на алтернативни социални услуги в общността за жертви и извършители на домашно насилие;
- Държавата да подкрепя създаване на постоянно действащи центрове, в които пострадалите лица да могат да получат квалифицирана помощ, за да се възстановят, да могат да продължат съдебните дела и получат съдебна защита;
- Да се организира информационна кампания за популяризиране на закона и годишни срещи за запознаване с практиките и промени в законодателството.

III. РЕТРОСПЕКЦИЯ НА ЗАКОНА ЗА ЗАЩИТА ОТ ДОМАШНО НАСИЛИЕ

3.1. Развитие на ЗЗДН

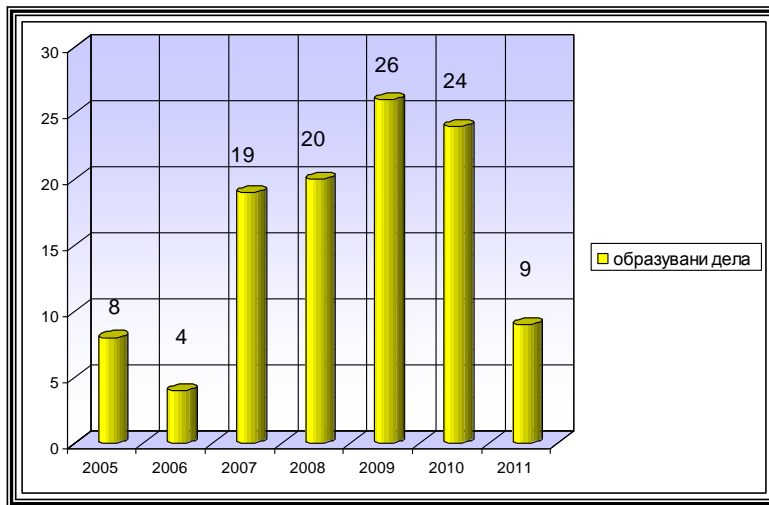
РАЙОНЕН СЪД - РАЗГРАД

Специално внимание следва да се обърне на съдебната практика в Районен съд – Разград, където са образувани 110 дела по Закона за защита от домашно насилие за последните шест години. Съдът е създал успешни механизми за разглеждане на съдебните дела, събиране на доказателства, сътрудничество с институциите и неправителствените организации.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
образувани	8	4	19	20	26	24	9
висящи	0	0	0	4	4	4	1
прекратени	0	0	9	5	8	2	4
обжалвани	0	0	4	1	1	1	1
влезли в сила	8	4	19	16	22	20	8

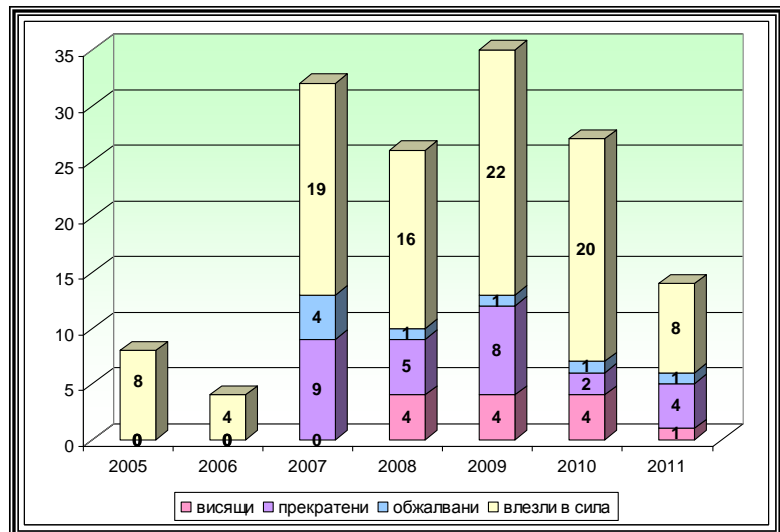
През периода 2005 г.-2006 г. в Районен съд – Разград няма прекратени дела по Закона за защита от домашно насилие. През 2007 година около половината от делата са прекратени. През следващата 2008 година едва една четвърт са прекратени. През 2009 година делът на прекратените дела от общия брой е една трета. На следващата 2010 година делът на прекратените дела е незначителен – 1/12 от общия брой образувани. За първите две години от наблюдавания период няма обжалвани дела. Най-голям брой обжалвани дела има през 2007 г., като делът им е около 20% от общия брой образувани. Наблюдава се постепенно намаляване на завежданите дела след 2009 г. До месец октомври 2011 г. в Районен съд – Разград са образувани само 9 дела. Почти половината от тях са прекратени в следствие.

В Районен съд – Разград се наблюдава тенденция за последните две години – увеличение на случаите на насилие деца срещу родители. Все още обаче преобладават случаите на домашно насилие между съпрузи. Две са основните причини, посочени от съдиите в Районния съд, а именно – алкохол и ревност, липса на доверие. В такива случаи обикновено физическото и психическото насилие са продължаващи във времето. Регистрирани са случаи на повтарящи се дела, т.е. след изтичане срока на заповедта домашното насилие се възобновява

и продължава. През 2011 г. в съда се наблюдава в пъти повече оттеглени молби в сравнение с предходни години. В повечето случаи у жертвите липсва увереност в резултата и ползата от производството. Някои от тях се страхуват от ответна реакция от страна на извършителя, по време или след изтичане срока на заповедта. Не е за пренебрегване икономическата зависимост на жертвите от извършителите в много от случаите. Определен процент на прекратените дела се дължи на извън съдебно споразумение между страните и обещанието от страна на извършителя за преустановяване на насилието.

„Има социална нестабилност в момента. Жените ги е срам и се чувстват виновни заради децата си. Работата с родителите е все още на ниво програми и подкрепа, което не е достатъчно” споделя съдия Нели Генчева². Това е и една от основните причини за прекратените дела. Другата основна причина са финансовите проблеми, възпиращи ги да предприемат законовите мерки.

РАЙОННА ПРОКУРАТУРА – ИСПЕРИХ

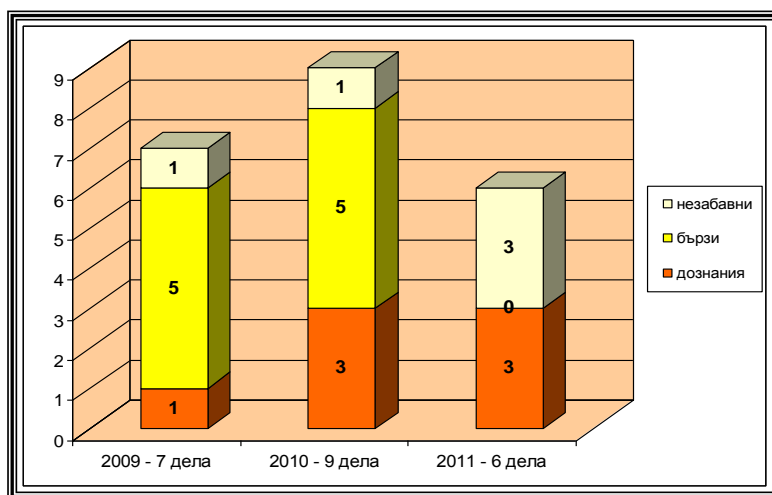
Сътрудничеството с Районна прокуратура – Исперих отбелязва напредък след криминализиране на деянията по домашно насилие през 2009 г. и създадените

² Нели Генчева, съдия в Районен съд – Разград, обучителен семинар, 27-29.10.2011

добри практики Неизпълнението на някои от дефинираните мерки води до наказателно преследване на извършителя.

В Районен съд – Исперих през последните три години (2009-2011) са разгледани общо 67 дела. През 2009 г. са разгледани 29 дела и са издадени 23 заповеди за защита. През 2010 са разгледани 23 дела, по които са издадени 15 заповеди за защита. До края на октомври 2011 година са разгледани 15 дела, по които са издадени 12 заповеди.

Статистика на делата

2009г.: 7 дела образувани за престъпление по чл.296, ал. 1 от НК, от които едно е водено под формата на дознание, едно като незабавно производство и пет дела като бързи. Всичките са приключени като две дела са прекратени, а пет са внесени в съда както следва: 2 обвинителни акта, 2 предложение по чл.78а от НК и едно споразумение. По тези дела са наложени 4 глоби, едно наказание „Пробация”.

2010 г.: 9 дела са образувани по чл. 296, ал.1 от НК, от които три са водени като дознания, пет като бързи производства и едно като незабавно. Всички дела са внесени в съда, като пет дела са внесени с обвинителен акт, а четири с предложение по чл. 78а от НК. По тях са наложени шест наказания „глоба” и две наказания „лишаване от свобода” условно. Едно дело още не е решено от Районен съд - Исперих.

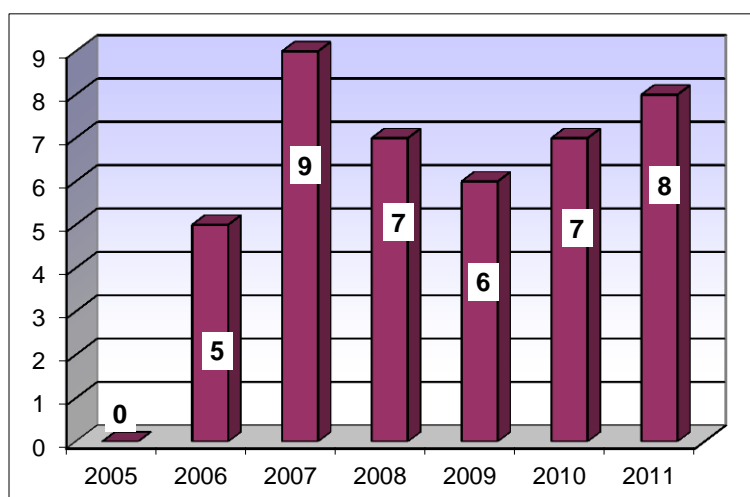
2011 г.: до момента са образувани пет дела, от които три дознания и две незабавни производства. По тях са внесени три обвинителни акта и едно предложение по чл.78а от НК. От внесените в съда две дела са приключили с наказание „глоба“ и едно наказание „Пробация“. В момента едно дело е висящо в съда.

СТАТИСТИКА НА РУ „ПОЛИЦИЯ“ – РАЗГРАД

В област Разград със заповед се определят служители, които да осъществяват контакти с доставчиците на социални услуги. Те ежемесечно актуализират списъка, който се подава от Оперативна дежурна част. Добра практика са провежданите периодични обучения провеждани при по-сложен случай или ежемесечно.

При около 70% от случаите на домашно насилие сигнал се подава в РУ Полиция. Служителите на РУП изготвят преписки за съда и насочват жертвите Консултативния център. Все повече са случаите, регистрирани в Центъра на жертви на домашно насилие, насочени от служители на РУП.

Образувани преписки в РУП – Разград за периода 2005-2011 г.:

**СТАТИСТИКА НА
КОНСУЛТАТИВНИЯ
ЦЕНТЪР ЗА ПЕРИОДА
2005 – 2011 г.**

Консултативен център по проблемите на домашното насилие води регистър на случаите на домашно насилие.

За разглеждания период се наблюдава

увеличаваща се тенденция. През 2005 г., когато Законът е все още нов и непознат, Центърът регистрира едва 2 случая на домашно насилие. Докато през 2010 г. вече има скок над двадесет пъти в регистрираните случаи. Все повече жертви на насилие се обръщат към Центъра за помощ. За период от две години центърът не е работил с извършители на насилие. За първи път през 2007 г. се регистрира посещение на извършител, а на следващата година броя им се запазва относително същия.

Данните са представени в таблицата по долу:

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	10.11.2011
жертви	2	8	30	30	45	43	26
извършители	0	0	7	6	12	5	3

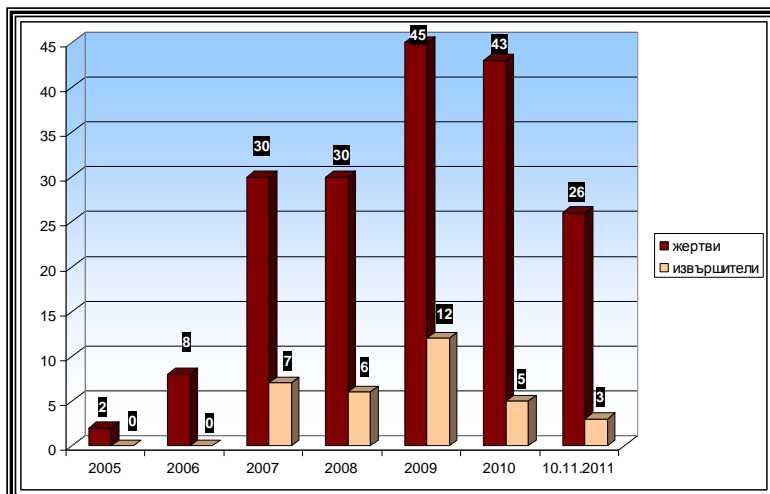
През 2009 г., след като Прокуратурата криминализира деянията по домашното насилие броят им се увеличава почти двойно. Законът постепенно започва да работи в наказващата си функция. През следващите три години се наблюдава рязък спад на броя извършители с които работи Центърът.

„Много често извършителят има поведение срещу което не може да се противоречи, той не може да възприеме, че не е постъпил правилно. Такива хора имат нужда от консултация със социален консултант и психолог. Трябва да се подхожда комплексно”³

От 2005 до 2009 година се наблюдава увеличаване на броя на жертвите на домашно насилие, потърсили помощ в Консултативния център. За целия период от 2005 г. до 2011 г. максимален брой клиенти са регистрирани през 2009 г., както по отношение на жертви, така и на извършители. До 2007 г. извършители на насилие не са посещавали Консултативния център. През 2007 г. съотношението на извършители към жертви посетили центъра е 1 към 4. През 2009 г.

³ Сезгин Османов, Районен прокурор – Исперих; обучителен семинар, 27-29.10.2011

Консултативния център е имал 57 клиенти, от които 12 извършители и около 4 пъти повече жертви на домашно насилие – 45 броя. През 2010 г. броят на жертвите е относително същия, докато броят на извършителите посетили Консултативния център е два пъти по-малко в сравнение с миналата година. През 2011 г. до първата половина на месец ноември 2011 г., клиентите на Центъра са с около 2 пъти по-малко. С около 60% по-малко жертви на насилие са потърсили помощ, Центърът е посетен от трима от извършителите.

3.2. Постижения

2005 година – приет е Закон за защита срещу домашното насилие

- Хората не познават закона и предпочитат да водят бракоразводни дела;
- Законът е нов и слабо популярен - съдиите не са уверени при прилагането му;
- В закона не са предвидени мерки за защита на децата;
- Регистрирани са само 2 случая на домашно насилие;
- Центърът на НПО в Разград започва програма за прилагане на закона.

2006 година

- Хората започват да се доверяват и заведените дела се увеличиха на 6 броя;
- Съдиите придобиха по-голяма увереност при прилагането на Закона;
- Мерките в закона останаха непроменени;
- Законът позволява да бъде изискана заповед за незабавна защита само с декларация, без други доказателства;
- Започва програма на Центъра на НПО в Разград за обучение на полицейски служители;
- Открито е Консултативно бюро за прилагане на ЗЗДН към Центъра на НПО в Разград.

2007 година

- Законът придобива по-широка популярност – регистрирани са 30 случая на домашно насилие;
- Рискът от злоупотреби със закона нараства;

- Съдиите започват да изискват повече документи за издаването на заповед за незабавна защита – предупредителен протокол и/или съдебномедицинско удостоверение;
- В делата са призовани за свидетели близки на пострадалите и полицаи;
- Продължава обучение на полицаи от Разград.

2008 година

- Регистрираните случаи са 30;
- За първи път са регистрирани случаи на мъже – жертви на домашно насилие;
- Създадена е Коалиция за промени на ЗЗДН. Направени са предложения за промени в закона, които да обхващат и децата;
- Предложено е допълнение на Закона, което да задължава извършителите да се явяват на специализирани програми и отговорността, която носят;
- Консултативен център по проблемите на домашното насилие отваря врати;
- Продължава обучението на полицаи в Разград.

2009 година

- Случаите на домашно насилие в Разград се увеличават на 45;
- Полицаяте в Разград се обучават за последните новости в прилагане на ЗЗДН;
- Криминализиране на деянията по домашното насилие;
- През месец декември 2009 г. Законът за защита срещу домашното насилие е променен, изм. ДВ. бр. 99 от 17 декември 2010 г.
 - Името е променено на Закон за защита от домашното насилие;
 - Включени са мерки за защита на деца;
 - Включени са текстове относно неявяването на извършители в специализираните програми;
- Публикувана е инструкция за взаимодействие между МВР и МТСП при прилагане на ЗЗДН, обн. ДВ. бр. 94 от 30 Ноември 2010 г.

2010 година

- Случаи на домашно насилие - 43 броя;
- Новият закон улеснява пострадалите лица, защото не е необходимо медицинският документ да е издаден единствено от съдебен лекар;
- Съдиите изискват всички необходими документи за издаване на заповед за незабавна защита;
- Публикуван е Правилник за прилагане на Закона за защита от домашното насилие, Приет с ПМС № 113 от 08.06.2010 г., в сила от 15.06.2010 г.

2011 година (за 11 месеца)

- Регистрирани са 26 случая на домашно насилие;

- Пострадалите избягват да завеждат съдебни дела – намаление в пъти на подадените жалби;
- Проведено е първото обучение на полицаи от РУП – Лозница;
- Организиран е тренинг с участие на 20 полицаи от 4 Районни управления Полиция в област Разград (Исперих, Лозница, Кубрат, Разград);
- Организиран семинар с представителите на органите, които работят по Закона.

3.3. Недостатъци и трудности при прилагане на ЗЗДН:

- Недостатъчна популярност на закона;
- Трудна доказуемост на психическото и икономическото насилие; насилие извършено в присъствие на деца, както и ограничаването на личните права и свободи;
- Част от институциите отказват да издават документи за установено домашно насилие или създават пречки;
- Слаба инициатива за използване на законовите мерки от страна на жертвите, обусловено главно от финансови причини;
- Медицинските служители са неизползван до момента ресурс, те не са обучени добре да разпознават домашното насилие да докладват случаите в полицията, както и да насочват жертвите да търсят подкрепа към Консултативния център;
- Липсват Кризисни центрове в област Разград;
- Няма практика за прилагане на закона от образователните институции;
- Не се води регистър на случаите по домашно насилие в някои от институциите;
- Не се прави предварително планиране на дейността на институциите, за да се следи дейността на всяка и да се проследяват общите случаи;
- Липсва практика да се установява местоживеенето и местата за социални контакти на жертвите в „ограничителните заповеди“;
- Няма установен механизъм за ефективно взаимодействие между институциите при случаи на домашно насилие.

IV. НАПРЕДЪК В ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЗЗДН В ОБЛАСТ РАЗГРАД

№	Критерии за напредък	Районен съд	Прокуратура	Полиция	Дирекция „Социално подпомагане”	Център на НПО в Разград
1	<i>Използване на типични институционални инструменти за подкрепа на жертви на домашно насилие</i>	Указва се на страните възможността за помирение. При невъзможност за такива се прилагат мерките за защита по ЗЗДН.	Привличане на нарушителите на вече издадени заповеди или решения към наказателна отговорност.	Използват се правомощията в ЗМВР по чл. 56, чл. 63, чл. 71 спрямо извършителите на домашно насилие. На жертвите се разясняват процедурите по ЗЗДН, за могат да се налагат мерките по този закон.	Предприемат се мерки по закриване и подпомагане и уведомяване на други институции за осъществяване на превантивна работа.	Консултиране и насочване на клиенти преживели домашно насилие. Предлагаме социални, психологически и юридически консултации по ЗЗДН.
2	<i>Наличие на екип за работа по прилагане на Закона</i>	Делага се гледат от дежурен съдия в граждански съдийски състав	Няма екип или служител, който да отговаря за прилагане на Закона	Във всяко полицейско управление има координатор по прилагане на ЗЗДН. Всеки служител на охранителна полиция работи по прилагане на ЗЗДН.	Няма екип или служител, който да отговаря за прилагане на Закона	Има определен обучен екип, който да работи по ЗЗДН.
3	<i>Регистър на жертви на домашно насилие</i>	Води се регистър, който е регламентиран	Не се води регистър	Води се регистър на жертвите и извършителите на акт на домашно насилие.	Не се води регистър	Води се специализиран регистър за жертви на насилие
4	<i>Провеждане на вътрешно обучение как се</i>	Персоналът се обучава по прилагане на	Не се провеждат обучения за	Ежемесечно се провеждат занятия	Не се провеждат обучения за приложението на	Персоналът се обучава периодично за прилагане на закона

	<i>прилага 33ДН</i>	33ДН	приложението на 33ДН	РУП и РС	Да – Център на НПО; Районен съд; Районна прокуратура; Дирекция „Социално подпомагане”	33ДН	Да – РУ „Полиция”, Районен съд, Дирекция „Социално подпомагане”;
5	<i>Контактуване с други институции по проблема</i>	С ДСП – за станoviщa; с РУП – за протоколи и свидетели; с ЦНПО – насочване към специализирани програми; РП – внася обвинителни актове	РУП и РС	Да – Център на НПО; Районен съд; Районна прокуратура; Дирекция „Социално подпомагане”	33ДН	Да – МВР; Доставчици на социални услуги, Районен съд, рядко с прокуратура	Да – РУ „Полиция”, Районен съд, Дирекция „Социално подпомагане”;
6	<i>Проследяване развитието на случаите</i>	Механизмът на работа на съда не предвижда проследяване на случаите	Получава се обратна връзка по наказателните дела	Следим за изпълнение на наложените мерки по чл. 5, т. 1, 2 и 3 от 33ДН до изтичане на срока	Проследява се случая като се провежда посещение	Проследява се всеки случай по време на периодичните консултации с психолог и социален консултант	
7	<i>Насочване на жертви към Консултативния център по проблемите на домашното насилие</i>	Не. Насочват се извършителите към специализирания център по програмите на Центъра	Когато жертва на домашно насилие се обръне към РП, тя бива насочвана към ЦНПО	Задължително при изготвяне на преписка и при съмнения за домашно насилие жертвите са насочвани към Консултативния център	Рядко се насочват към Консултативния център по проблемите на домашното насилие	НП	
8	<i>Съвместна работа по конкретни случаи</i>	С ДСП – за станoviщa; с РУП – за протоколи и	РУП и РС	Винаги се работи съвместно с ЦНПО и РС	Работят най-често с МВР; Доставчици на социални услуги,	С ДСП – за станoviщa; с РУП – за протоколи и свидетели; с РС – обсъждане на случаи на	

		свидетели; с ЦНПО – насочване към специализирани програми; РП – внася обвинителни актове				Районен съд, рядко с прокуратура.	домашно насилие; РП – внася обвинителни актове
9	<i>Има ли публична информация за разглеждани случаи</i>	Да – случаят на Теодора Жекова.	Да – случаят на Албена Соколова, Теодора Жекова и Иванка Христова	Да – случаят на Иванка Христова	Да – случаят на Албена Соколова, Теодора Жекова и Иванка Христова		

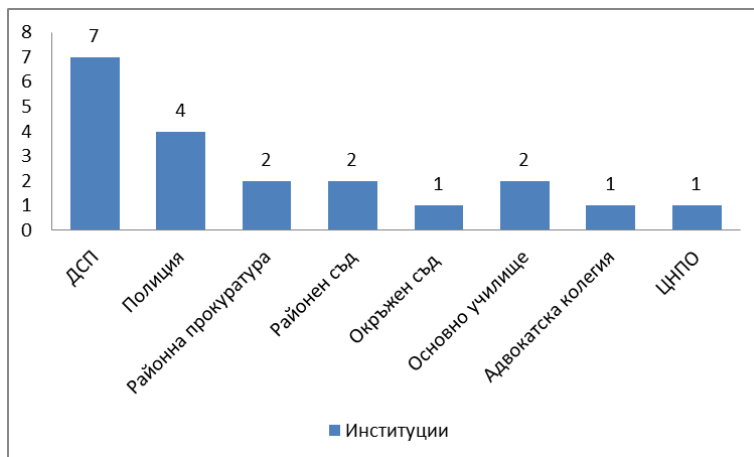
V. ОЦЕНКА ПРИЛАГАНЕТО НА ЗЗДН ОТ ИНСТИТУЦИИТЕ

Картите за оценка по прилагане на ЗЗДН са разпространени между 20 представители на заинтересованите институции: Полиция, Районен съд, Окръжен съд, Районна прокуратура, Дирекция „Социално подпомагане, адвокатска колегия, Център на НПО, Сдружение „Център за теб“, основни училища. Анкетата беше проведена между участниците по време на обучителния семинар на 27-29.10.2011 г., по инициатива на Центъра на НПО в Разград. Общата цел на обучението бе повишаване на уменията за качествено и ефективно предоставяне на социални услуги на жертви на домашно насилие и работа с извършители на насилие.

Участници отговаряха на въпросите: как институциите, които те представляват, прилагат Закона; колко често работят с жертви на домашно насилие; какви проблеми срещат; сътрудничат ли си помежду си и как според тях може да се подобри работата по проблема с домашно насилие за да се постигне максимално качествен и ефективен резултат. Информацията от анкетата бе систематизирана и обобщена:

1. Разпределение на участниците по институции

Най-много представители на Дирекция Социално подпомагане са взели участие в попълването на анкетните карти – 7 участници. Сред тях са

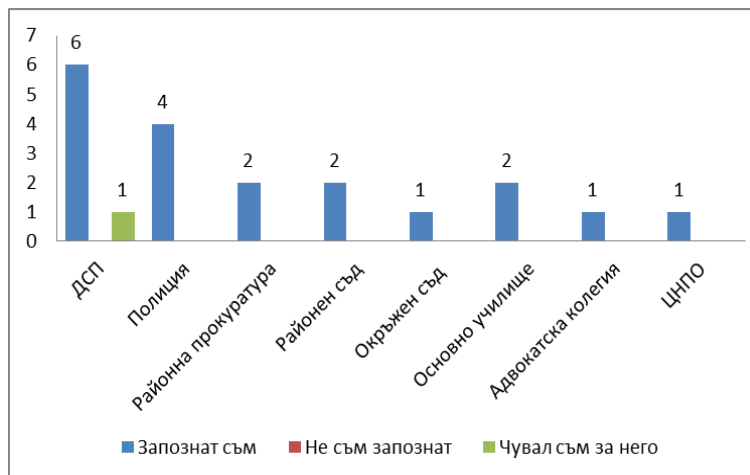

представители на ДСП – Разград, Кубрат, Самуил и Исперих. На второ място по брой представители е Районно управление „Полиция“ с 4 участници. По двама участници представят Районна прокуратура (в т.ч. Разград и Исперих), Районен съд (в т.ч. Разград и Кубрат) и основни училища в

Разград. По един представител от Центъра на НПО и Окръжен съд – Разград са попълнили анкетата.

2. Познават ли ЗЗДН

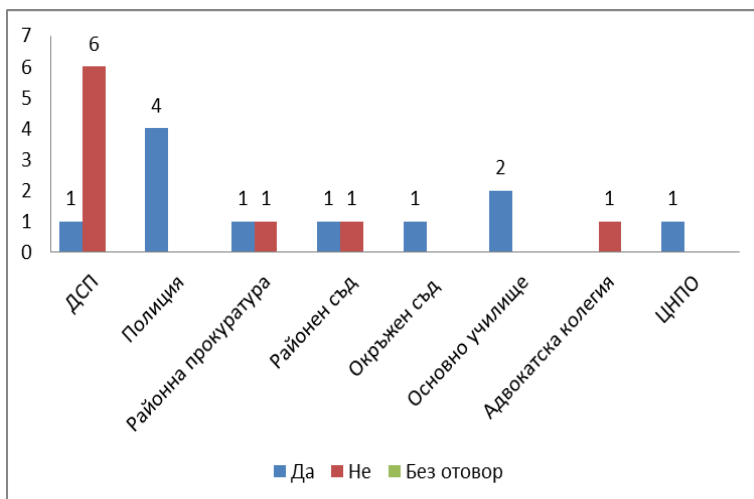
Почти всички участници, попълнили картите за оценка, са отговорили положително на въпроса. Само един участник от Дирекция „Социално подпомагане“ е отговорил, че само е чувал за закона. Всички

участници посочват, че използват типичните институционални инструменти при случаи на домашно насилие.

3. Има ли определен екип/служител да работи по прилагането на ЗЗДН

85% от представителите на Дирекция „Социално подпомагане“ отговарят отрицателно на въпроса, т.е. при тях липсва екип, който да работи по прилагането на ЗЗДН.

Само един, представител на ДСП, е отговорил положително. Напълно положително отговарят служителите на РУ „Полиция“. Отговорите на Районна прокуратура и Районен съд се разделят 50 на 50. Полицейските служители са най-добре обучени как да реагират и да прилагат закона.

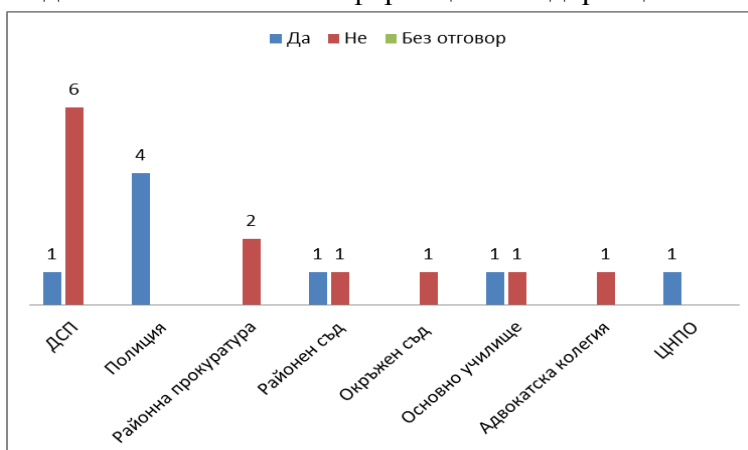
Полицаяте показват добро развитие в информиране и

насочване на жертвите на домашно насилие към неправителствени организации. През последните две години се увеличават значително случаите, в които полицейски служители насочват жертви на домашно насилие към Центъра на НПО в Разград. Определено можем да кажем, че в РУП – Разград има добре работещ екип по прилагането на ЗЗДН. За последните шест години Центърът на НПО в Разград организира редовни обучения за районни инспектори и патрулни полицаи.

4. Води ли се регистър на жертвите ?

Според проведената анкета в Дирекциите „Социално подпомагане“ не се води регистър на случаите на домашно насилие. Информацията в дирекциите не е

изведена изрично, като случаи по ЗЗДН, а като общ брой случаи на насилие, т.к. трудно се диференцира. Това е в резултат на недостатъчната работа до момента по прилагане на закона и липсата на умения за предлагане на услуги на жертвите на домашно насилие. До момента липсва

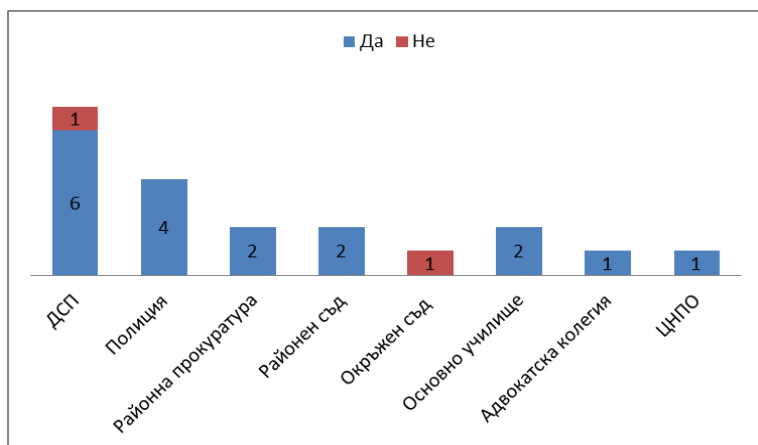

административна практика за подготовка и водене на подобен тип регистър, който трябва да обслужва една нова уязвима група – жертви на домашно насилие. Според нас не е необходимо да създава изцяло нов програмен продукт, който да обслужва ДСП за необходимостта по прилагане на ЗЗДН. Допустимо е да се създаде отделен

модул, който да бъде съвместим с използвания софтуер. Именно в него ще бъде и регистърът на жертвите по ЗЗДН.

5. Контактувате ли с други институции по проблема ?

Почти всички участници в проведената анкета отговарят положително. Отрицателен отговор е получен от представител на Окръжен съд – Разград, който

не е пряко ангажиран със случаите по домашното насилие и представител на ДСП, който няма опит в прилагането на ЗЗДН.

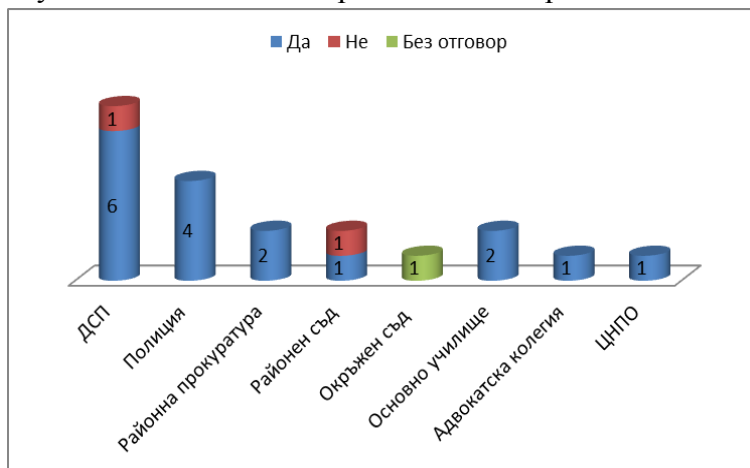
Независимо от преобладаващите положителни отговори, смятаме за необходимо развитието на междуинституционалното сътрудничество за успешното прилагане на

закона. Периодичните срещи, обмяната на информация и добри практики са предпоставка за придобиване на увереност в професионалните умения за успешна социална работа с жертвите на домашно насилие.

6. Проследявате ли развитието на случаите, с които сте работили

Около 85% от участниците в анкетата отговарят, че институциите, които те представляват проследяват случаите по които са работили. Според тях това е показател за качество и ефективност на свършената работа.

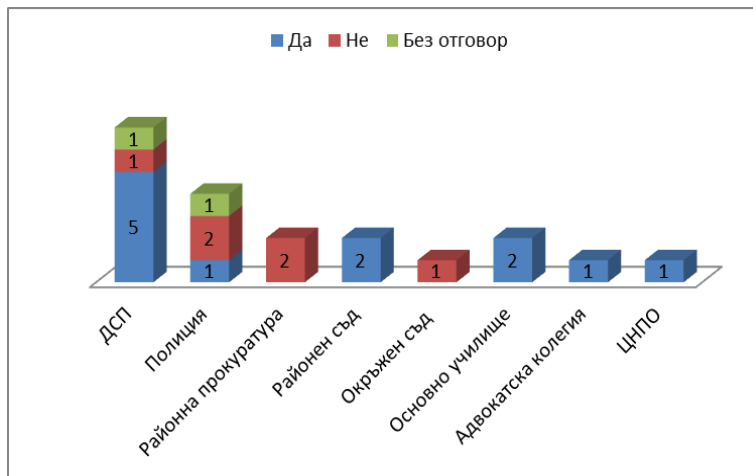
Отговорът на този въпрос е пряко свързан със сътрудничеството между институциите. Все още не е на необходимото ниво комуникацията между ангажираните в процеса субекти. Обучението на служител или екипи в институциите е важно и

заради придобиването на умения за наблюдение и проследяване на случаите. Следващ етап е анализ и обсъждане на всеки случай и набелязване на стъпки и мерки за подобряване на социалната работа.

7. Срещате ли проблеми при прилагането на ЗЗДН ?

Повече от половината от участниците в анкетата казват, че срещат проблеми при прилагане на ЗЗДН. 70% от представителите на Дирекция „Социално

подпомагане” се сблъскват с проблеми при прилагане на законовите мерки. Представителите на Районна прокуратура твърдят, че не срещат проблеми.

За най-често срещани проблеми при прилагане на ЗЗДН, пред които се изправят, представителите на различните институции посочиха следните:

- Преценка от необходимостта за незабавна защита;
- Недостатъчна ефективност на мерките;
- Липса на кризисни центрове в област Разград;
- Възможност за лесна злоупотреба с мерките по ЗЗДН;
- Липса на обществена информираност;
- Липса на координация между институциите и неефективна обмяна на информация помежду им;

Анкетата показва, че представителите на институциите, които прилагат закона за защита от домашно насилие, познават закона и мерките му. С популяризирането на закона се увеличават случаите и подаваните сигнали в институциите. Наличието на повтарящи се случаи налага анализиране на пропуските и търсене на алтернатива за помощ на жертвите на насилие. Същевременно липсата на регистър на случаите в някои от институциите редуцира ефективността на този процес.

Участниците са запознати с институциите, работещи по проблема и ролята им при прилагането на закона. Всички участници имат определен модел на работа и контактуване с институциите. Недостатък е липсата на установен конкретен механизъм за взаимодействие между тях. Необходима е обмяна на информация и проследяване на случаите между отделните институции. Почти във всички институции има повтаряне на случаите. Един от основните показатели за отчитане на резултати от съвместна работа са общите регистрирани случаи.

VI. ПРИНОС НА ОБУЧЕНИЯТА ПО ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЗЗДН

Създаването на условия за сътрудничество започна по време на проведените обучения през месеците септември и октомври 2011 г. от Центъра на НПО в Разград. Целта на обученията беше полицейските служители и заинтересованите институции по прилагането на закона да се запознаят с практиките до момента, да обменят информация и опит.

Представители на различни местни институции – РУ Полиция, Дирекция “Социално подпомагане”, Районен съд, Окръжен съд, Районна прокуратура, приеха инициативата на Центърът на НПО за провеждане на обучения с цел подобряване на координацията и съвместната работа. Дългосрочната им задача е постигане на единодействие по проблема с домашното насилие и изграждане на конкретни механизми на взаимодействие за гарантиране на адекватна реакция от тяхна страна при случаи на домашно насилие, следене на спазването му, като едновременно да се търси трайно решение на проблема. По време на обученията бяха дискутирани темите:

- Представяне на проект „Механизъм за ефективна работа по проблема с домашното насилие”;
- Консултативния център по проблемите на домашното насилие в Разград - структура, документи и програми;
- Статистика на случаите в Консултативния център;
- Представяне на заинтересованите местни институции;
- Роля на дирекция “Социално подпомагане” в прилагане на ЗЗДН;
- Практиката на съда при прилагане на ЗЗДН;
- Роля на прокуратурата в прилагането на ЗЗДН;
- Практиката на полицията в прилагане на ЗЗДН;
- Необходими документи за незабавна защита;
- Механизми на взаимодействие за включване на всички институции в мрежа за сътрудничество

Фокусира се върху нова уязвима група – извършителите на домашно насилие. Необходимо е повишаване на уменията за качествено и ефективно предоставяне на социални услуги на жертвите на домашно насилие и работа с извършители на насилие.

Липсата на опит със Закона на някои от представителите не попречи на активното им участие. Напротив, те показаха готовност за промяна и ангажираност по проблема. По време на дискусиите бяха направени предложения за подобряване на механизма на единодействие и сътрудничество:

- Включване на образователните институции в механизма на взаимодействие, за превенция проявите на насилие сред деца и юноши;
- Необходимост от внедряване на обществена практика за по-голяма информираност на населението;
- По-голяма прозрачност на работата на институциите, в това число публикуване на случаите, водене на регистри с цел по-лесното им проследяване, по които работят заедно;
- Периодично провеждане на обучения и срещи с представители на релевантните институции, както и при по-сложни случаи.

За Центъра на НПО е много важно сътрудничеството от страна на Районен съд – Разград в хода на цялата работа по проблема с домашното насилие. През последните две години се засилва положителната роля на РУ Полиция. Необходима

е активизация на съвместна работа с другите институции на общинско и на областно ниво. Наложително е да се привлекат здравните специалисти, местните власти и образователните институции.

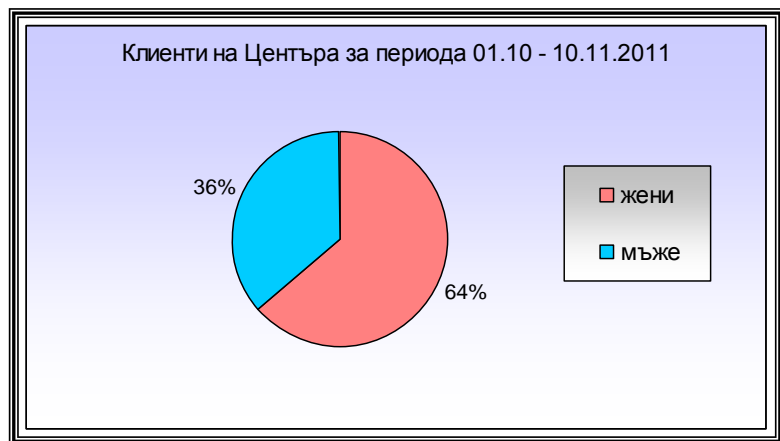
Създадените добри практики и сътрудничество между Центъра на НПО в

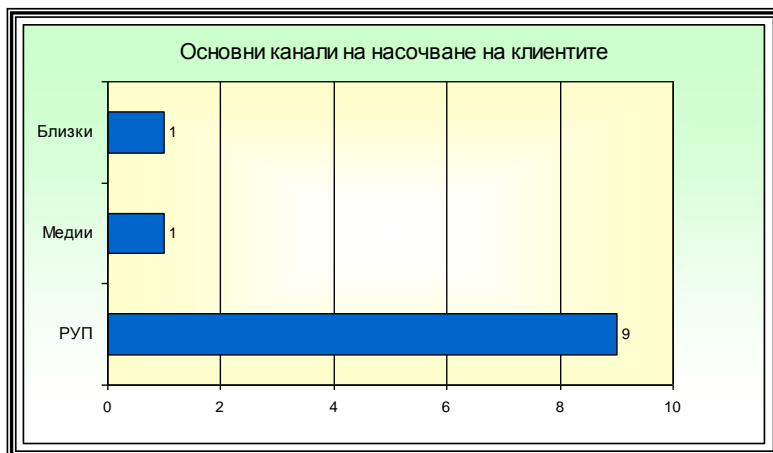
Разград и РУП са следствие и на проведените обучения. Тренингът с представители на четири РУ „Полиция” в края на септември тази година показва положителни резултати в съвместната работа по прилагане на закона. Възниква практика все повече жертви на домашно насилие да се насочват към Центъра от служители на РУП в

общините. В Консултативния център са регистрирани 11 случая на домашно насилие след проведеното обучение, за период от шест седмици (01.10 – 10.11.2011). От тях седем са жени и четирима мъже. Създадена е подходяща среда за съвместна работа по проблема на домашното насилие и са идентифицирани подходящи форми на взаимодействие. Натрупаната положителна енергия се използва успешно от полицейските служители при регистриране и насочване на жертвите.

За посочения период (за първи път през 2011 г.) към Консултативния център са се окуражили да се обърнат и мъже, жертви на домашно насилие. Делът на жените, потърсили помощ, е приблизително два пъти по-голям. Девет от тях са насочени към от служители на РУ „Полиция”, един от близки и един от клиентите е насочен към Центъра благодарение на медиите. Положителна тенденция е увеличаващият се брой на мъжете – жертви на домашно насилие. До момента тази група беше част от т.н. „скрити жертви“. Важна цел на проекта е да окуражава скритите жертви да търсят помощ и подкрепа за своето страдание и да получават подходящи грижи във възстановителните програми.

През последните шест години основен канал за насочване на жертви е местната полиция. През разглеждания период постъпват сигнали от районните

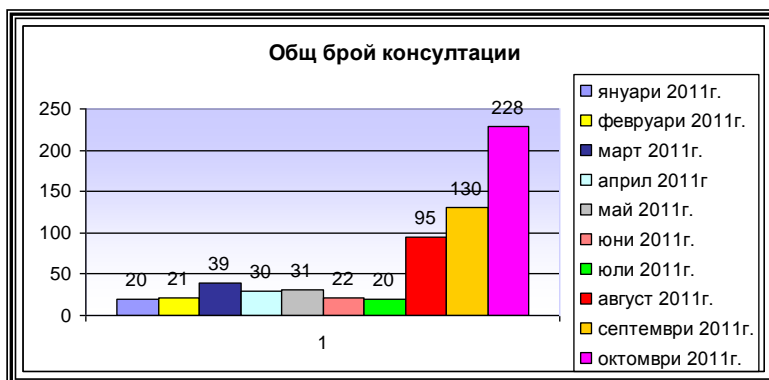

полицейски управления в общините Разград (обслужва и Цар Калоян), Лозница и Исперих (обслужва и Самуил). В община Кубрат полицията също работи добре и прилага ЗЗДН самостоятелно. Част от жертвите завеждат сами съдебни дела в Районен съд – Кубрат.

Забелязва се няколкократно увеличение на броя клиенти и проведени консултации след стартирането на проект „Механизъм за ефективна работа по проблемите на домашното насилие”.

Общият брой консултации е нараснал десетократно след стартирането на проекта и така от 20 консултации през месец януари 2011 г., те са достигнали до 228 през месец октомври 2011 г.

Графично е показано открояващата се възходяща тенденция във вида и броя на предлаганите консултации в рамките на

проекта. Изключително е важно да има постоянна и непрекъсната работа по прилагане на специалния ЗЗДН, за да не намалява или спира потокът от клиенти на Консултативния център по проблемите на домашно насилие.

Изводи:

- Законът се популяризира сред обществото;
- Увеличава се забележимо броя на посещенията в Центъра;
- Все повече мъже, жертви на домашно насилие се обръщат за помощ към Консултативния център;
- Засилва се ролята на РУ Полиция и институциите в целия регион;
- Провежданите обучения дават положителни резултати за съвместната работа между институциите;
- Изграден е модел на съвместна работа между институциите, работещи по закона;
- Всички ангажирани институции по проблема са запознати с механизма на взаимодействие за подобряване на работата.

VII. КОНСУЛТАТИВЕН ЦЕНТЪР ПО ПРОБЛЕМИТЕ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ

От 2008 г. в град Разград успешно развива програмите си Консултативният център по проблемите на домашното насилие⁴: експертни услуги и защита на пострадали от домашно насилие и работа по специализираната програма за извършители на насилие. В Консултативния център се предоставя: безплатна социална подкрепа; безплатна правна помощ; безплатни индивидуални или групови консултации с психолог.

За шест години помощ са потърсили над 180 потърпевши от домашно насилие и са предоставени над 630 консултации. С помощта на Консултативния център в Районен съд - Разград са заведени над 100 съдебни дела по Закона за защита от домашното насилие, като по 95 от тях магистратите постановиха мерки за защита на жертвите и децата.

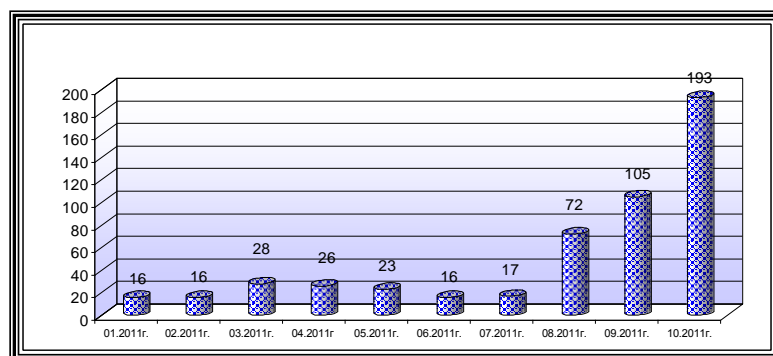
ЕКИП НА КОНСУЛТАТИВНИЯ ЦЕНТЪР

Консултант-ръководител организира, контролира и обезпечавя цялостната дейност на Консултативния център; координира и спомага изпълнението на функциите на екипа на Консултативния център; извършва необходимите административни дейности за изплащане на услугите от лицата; осъществява контакти с институции; утвърждава документите на Центъра

Социален консултант и консултант на телефонна линия изследва, информира, ориентира, консултира, посредничи и обучава; оказва подкрепа и съдейства за разрешаване на социални, здравни, икономически, семейни, битови и други проблеми за постигане на по-добър стандарт на ползвателите на социални услуги; изготвя необходимите документи за клиенти на Центъра

Консултации със социален консултант:

Повече от десет пъти са се увеличили консултациите със социален

консултант от началото на годината. От юни месец се наблюдава прогресивно увеличаваща се тенденция на посещенията. През октомври месец е максимума на консултациите тази година – 193, докато през

месец януари са Центърът регистрира едва 16 консултации.

Консултант-психологът предлага необходимите консултации и изготвя доклад, който представя на ръководителя на Консултативния център. Психологът попълва социалната оценка в частта, в която се отнася до неговата работа. Изготвя заедно със социалния консултант план за действие, в който се отбелязва целта на

⁴ Консултативният център е автономна програма към Центъра на НПО в Разград

консултациите, необходимия период и брой на консултациите за постигане на целта.

Преки ползватели на Консултативния център са жертви на домашно насилие включени в програмата за възстановяване. За тях се организират консултации, беседи, безплатна съдебна защита по Закона за защита от домашно насилие.

Възстановителна програма за жертви на домашно насилие

Основни цели на програмата:

1. укрепване на психологическия статус;
2. преодоляване на стреса;
3. използване на стратегия за справяне с проблемите;
4. преодоляване на асертивността и ресоциализация;
5. изследване на хипотезите и провеждане на серия от психологически консултации, които могат да преминат във семейно консултиране или включване в групова терапия на жертвата на насилие.

Социалните услуги се основават на социална и психологическа работа и са насочени към подкрепа на подпомаганите лица за осъществяване на ежедневните дейности и за социално включване

При първа среща с жертва на домашно насилие се провежда разговор и се въвежда пострадалото лице (жертвата на насилие) в обстановката на Консултативния център. Сключва се споразумение между Център на НПО и жертвата на насилие. Изготвя се индивидуален план и план за действие за период от 6 месеца. В плана за действие се определя цел на индивидуалната възстановителна програма на жертвата на насилие. Изготвя се досие, в което се прилагат копие от съдебната заповед, копие от лична карта, оценката на потребностите, индивидуалния план и плана за действие. Основни принципи на работа на психолога в Консултативния център са:

- Не трябва да се очаква да бъде постигнат успех веднага. Консултирането е трудна дейност и обикновено са нужни години за неговото изучаване и практикуване;
- Никога не трябва да се подценява значението на първия етап. Много е важно да се получи цялата необходима информация и да се създаде взаимоотношението клиент-консултиращ;
- Задължително е да се запази неутрална позиция и да се избягва даването на насоки;
- Не трябва да се започва конфронтиране с клиентите докато, консултантът не е сигурен че се противопоставя на истинския проблем;
- Не всички умения трябва да се използват едновременно;
- Консултирането не е оказване на влияние. Клиентът сам трябва да открие кое е най-добре за него, дори и консултиращият да не е съгласен с това;
- Някои клиенти няма да откликнат на консултирането.

Специализирана програма за извършители на домашно насилие.

До момента 33 извършители на домашно насилие ползват услугите на специалистите от Центъра за домашно насилие и участват в специализирана

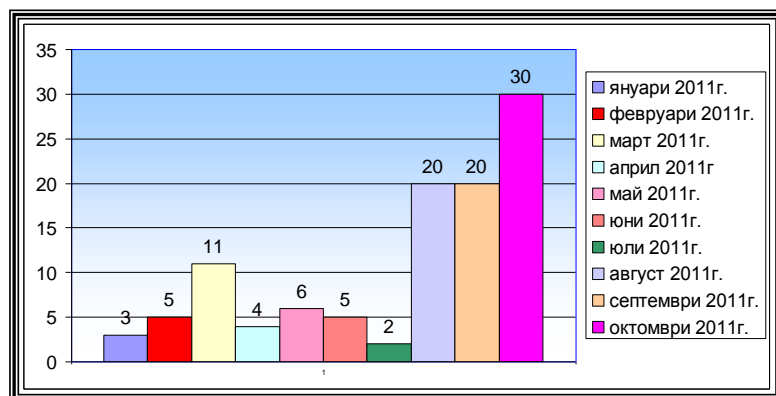
програмата за работа с извършители на насилие. Те са насочвани от Районен съд - Разград и са с влязло в сила решение по Закона за защита от домашното насилие.

Специализираната програма за извършители на домашно насилие е съвкупност от консултации и дейности, които имат за цел да оценят и превъзпитат качествата на осъденото лице за поправимост и превенция на проявите на агресия.

Въз основа на съдебна заповед извършителите на домашно насилие се осъждат да посещават Центъра за социална рехабилитация и интеграция за участие в специализирана програма.

По време на консултацията се извършва се социална оценка – въз основа на анализа на оценка на потребностите се правят изводи, които ще бъдат основа за изготвянето на индивидуален план и план за действие. Изготвя се индивидуален план и план за действие за период от 6 месеца, в който се определя цел на индивидуалната специализирана програма на осъдения. Сключва се споразумение между Центъра и извършителя. Изготвя се лично досие, в което се прилагат копие от съдебната заповед, копие от лична карта, всички останали документи на Центъра. Всяко досие се съхранява минимум 7 години. Всички документи се съхраняват в личното досие на потребителя и служат за проследяване на случая

За 2011 г. се наблюдава и увеличение около 10 пъти на клиентите, потърсили помощ от психолог в Консултативния център, в сравнение с началото на 2011 г.

През последните три месеца, с увеличение на посещенията в Центъра се увеличават пропорционално и консултациите с психолог. Все повече клиенти на Консултативния център търсят помощ от професионален психолог.

Расте необходимостта от развитие на програмите на Центъра, за да отговарят адекватно на повишеното търсене и новите социални отношения.

Консултантът – юрист в Консултативния център по проблемите на домашното насилие извършва необходимите правни консултации и изготвя доклад, който представя на ръководителя. Следи за осъществяването на необходимите правни действия. Целите на консултациите с юрист са за информиране на извършителя за наказателни последици от нарушения на различни законови разпоредби и престъпления.

След първоначалната регистрация на всеки случай на жертва на домашно насилие незабавно се предприемат и действия за осигуряване на съдебна защита, които преминават през няколко етапа:

- Първо се предприемат действия за разясняване правната страна на проблема на жертвата с всички възможни благоприятни и неблагоприятни последици за нея. Преценява се какви мерки за защита ще се искат на основание чл.5, ал.1 от ЗЗДН, като мерките се съгласуват с жертвата на домашно насилие. Следва набавяне на необходими доказателства за извършеното насилие;

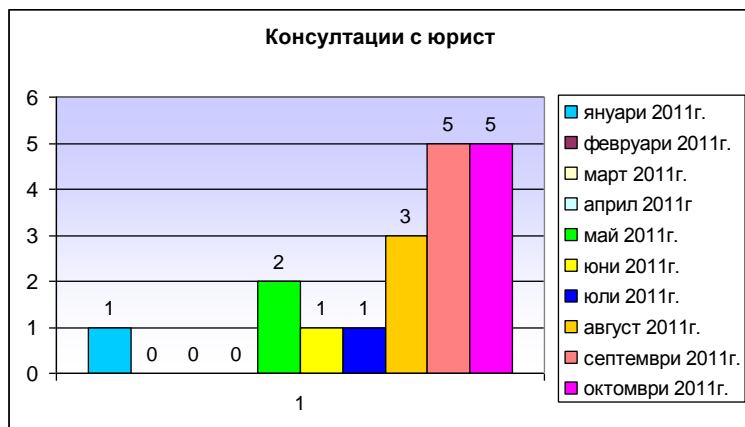
- Изготвя се исковата молба и заедно с приложените доказателства се депозира в съда;
- При наличие на данни за пряка и непосредствена опасност за живота и здравето на пострадалото лице се прави искане до съда на основание чл.18, ал.1 от ЗЗДН за незабавна защита – издаване на заповед за незабавна защита.

Документи, въз основа на които Районния съд най-често издава заповед за незабавна защита и преценява, че молбата съдържа данни за пряка, непосредствена или последваща опасност за живота или здравето на пострадалото лице. Ако няма такава необходимост се изчаква насрочване на съдебното заседание, като междуременно се събират и други доказателства.

Най-често ползвани документи като доказателства при завеждане на съдебно дело са:

- Декларация от пострадалото лице, която задължително се прилага;
- Социален доклад от Консултативния център по проблемите на домашното насилие – Разград;
- Предупредителен протокол по ЗМВР от РУ „Полиция“;
- Съдебномедицинско удостоверение или друг документ, удостоверяващ наличието на домашно насилие (ако е приложимо);
- Акт за граждански брак (ако е приложимо);
- Акт за раждане на децата (ако е приложимо);
- Други доказателства (ако е приложимо) – свидетели, предходни медицински удостоверения, предходни предупредителни протоколи от полицията, предходни жалби и образувани преписки по тях до РПУ и Прокуратура.

През периода от месец януари до месец октомври са проведени 183 консултации с юрист по въпроси, свързани с домашно насилие и защита по ЗЗДН.

Забелязва се увеличение на броя проведени консултации от 0 през месеците февруари, март и април 2011г. до 5 през месец септември 2011г. Логично следствие от увеличените посещения на Центъра и броя случаи се увеличава броя на жертвите, търсещи съдебна защита по ЗЗДН.

„Често насилниците са и криминално проявени с предишни криминални постъпки или присъди. Възпиращо действа упоменаването в съдебната заповед за възможността да се срещнат с органите на полицията или прокуратурата, ако е констатирано насилие или нарушение на заповедта за защита”⁵

След влизането на съдебната заповед в сила и осигуряването на съдебната защита сред жертвите на домашно насилие се наблюдават някои съществени

⁵ Адвокат Димо Борисов, Обучителен семинар с органите, работещи по закона за взаимодействие между заинтересованите институции, 27-29.10.2011 г.

промени. Значително се увеличава чувството за спокойствие и сигурност у жертвите. Много често като че ли и самите те не вярват или поне им трябва известно време, за да се убедят, че са получили ефективна съдебна защита. Наблюдава се и засилено възпиращото действие на съдебната заповед по отношение на извършителя на насилието.

VIII. ИНСТИТУЦИИ, ПРИЛАГАЩИ ЗЗДН

8.1. СЪД

Съдилищата в Република България са районни, окръжни, административни, военни, апелативни, специализиран наказателен съд, апелативен специализиран наказателен съд, Върховен касационен съд и Върховен административен съд.

На съдилищата са подведомствени граждански, наказателни и административни дела. Дело, което се разглежда от съд, не може да се разглежда от друг орган.

Съдия е длъжностно лице, влизащо в състава на съда и раздаващо правосъдие, или с други думи е лице, което е представител на съдебната власт.

Съдиите трябва да имат юридическо образование и допълнителна подготовка и практика. Задължение на съдията е да изслуша всички свидетелски показания по определено съдебно дело, да разгледа представените доказателства и да вземе съдебно решение по отношение на вината и присъдата.

Домашно насилие

Чл. 2. Домашно насилие е всеки акт на физическо, сексуално, психическо, емоционално или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права, извършени спрямо лица, които се намират в родствена връзка, които са или са били в семейна връзка или във фактическо съпружеско съжителство.

(2) За психическо и емоционално насилие върху дете се смята и всяко домашно насилие, извършено в негово присъствие.

Чл. 3. Защита по този закон може да търси всяко лице, пострадало от домашно насилие, извършено от: съпруг или бивш съпруг; лице, с което се намира или е било във фактическо съпружеско съжителство; лице, от което има дете; възходящ; низходящ; лице, с което се намира в родство по сребрена линия до четвърта степен включително; лице, с което се намира или е

било в родство по сватовство до трета степен включително; настойник, попечител или приеман родител; възходящ или низходящ на лицето, с което се намира във фактическо съпружеско съжителство; лице, с което родителят се намира или е бил във фактическо съпружеско съжителство.

Чл. 5. (1) Мерките за защита от домашното насилие са:

1. задължаване на извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие;

2. отстраняване на извършителя от съвместно обитаваното жилище за срока, определен от съда;
3. забрана на извършителя да приближава пострадалото лице, жилището, местоработата и местата за социални контакти и отдих на пострадалото лице при условия и срок, определени от съда;
4. временно определяне на местоживеенето на детето при пострадалия родител или при родителя, който не е извършил насилието, при условия и срок, определени от съда, ако това не противоречи на интересите на детето;
5. задължаване на извършителя на насилието да посещава специализирани програми;
6. насочване на пострадалите лица към програми за възстановяване.

(2) Мерките по ал. 1, т. 2, 3 и 4 се налагат за срок от три до 18 месеца.

(3) Мярката по ал. 1, т. 4 не се налага при висящ съдебен спор между родителите по упражняване на родителските права, по определяне на местоживеенето на детето или режима на личните отношения.

(4) Във всички случаи съдът с решението по чл. 15, ал. 1 налага на извършителя и глоба в размер от 200 до 1000 лв.

Чл. 7. Компетентен да наложи мярка за защита е районният съд по постоянния или настоящия адрес на пострадалото лице.

Заповед за незабавна защита

Чл. 8. Производството по издаване на заповедта може да се образува по молба на: пострадалото лице, ако е навършило 14-годишна възраст или е поставено под ограничено запрещение; брат, сестра или лице, което е в родство по права линия с пострадалото лице; настойника или попечителя на пострадалото лице; директора на дирекция "Социално подпомагане", когато пострадалото лице е непълнолетно, поставено е под запрещение или е с увреждания.

Чл. 10. (1) Молбата се подава в срок до един месец от акта на домашно насилие.

Заповедта се връчва на страните и се изпраща служебно до районното управление на Министерството на вътрешните работи.

Когато от данните по делото е видно, че е необходимо да се предприемат мерки по Закона за закрила на детето, съдът уведомява директора на дирекция "Социално подпомагане".

Съдът насрочва открито съдебно заседание в срок не по-късно от един месец, като заедно с призовката и преписа от молбата с приложенията съобщава на ответника задължението му за представяне на доказателства.

Чл. 16. (1) Със заповедта за защита съдът налага една или повече мерки за защита.

(2) Заповедта трябва да съдържа предупреждението за последиците от неизпълнението ѝ по чл. 21, ал. 3.

(3) Решението и заповедта се връчват на страните, а когато е наложена мярка по чл. 5, ал. 1, т. 1, 2 и 3 - и на районното управление на Министерството на вътрешните работи по настоящия адрес на извършителя и на пострадалото лице.

Чл. 17. (1) Решението може да се обжалва пред окръжния съд в 7-дневен срок от връчването му. Жалбата се подава чрез съда, постановил решението, с препис за другата страна.

(2) При подаване на жалбата не се внася държавна такса.

(3) Обжалването не спира изпълнението на заповедта.

(4) Районният съд изпраща препис от жалбата с приложенията на другата страна, която в тридневен срок от получаването им може да направи възражения, както и да посочи нови доказателства. След изтичане на този срок жалбата заедно с приложенията и възраженията се изпраща на окръжния съд.

(5) Окръжният съд разглежда жалбата в 14-дневен срок в открито заседание с призоваване на страните по реда на чл. 12 и се произнася с решение по същество, с което оставя в сила, отменя или изменя обжалваното решение. Когато изменя заповедта, съдът издава нова заповед.

(6) Решението на окръжния съд е окончателно.

Чл. 18. (1) Когато молбата съдържа данни за пряка, непосредствена или последваща опасност за живота или здравето на пострадалото лице, районният съд в закрито заседание без призоваване на страните издава заповед за незабавна защита в срок до 24 часа от получаването на молбата.

(2) Заповедта по ал. 1 се връчва на страните и се изпраща служебно до районното управление на Министерството на вътрешните работи.

(3) Когато от данните по делото е видно, че е необходимо да се предприемат мерки по Закона за закрила на детето, съдът уведомява директора на дирекция "Социално подпомагане".

Чл. 20. Заповедта за защита подлежи на незабавно изпълнение

Чл. 21. (1) Полицейските органи следят за изпълнението на заповедта, когато с нея е наложена мярка по чл. 5, ал. 1, т. 1, 2 и 3.

(2) Когато е наложена мярка по чл. 5, ал. 1, т. 2 и извършителят откаже доброволно да я изпълни, той се отстранява от съвместно обитаваното жилище със съдействието на полицейските органи от районното управление на Министерството на вътрешните работи по местонахождението на жилището.

(3) неизпълнение на заповедта на съда, полицейският орган, констатирал нарушението, задържа нарушителя и уведомява незабавно органите на прокуратурата.

**ПРАВИЛНИК ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ЗАКОНА ЗА ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ
ППЗЗДН**

Д.В. Брой 45/15.06.2010 г.

С правилника се уреждат:

- изпълнението на мерките за защита от домашното насилие;
- взаимодействието на органите на държавната власт и юридическите лица, които работят за защита от домашно насилие;

- Министърът на вътрешните работи съвместно с министъра на правосъдието, министъра на труда и социалната политика и министъра на финансите разработва всяка година проект на Национална програма за превенция и защита от домашно насилие, който внася за приемане от Министерския съвет;
- Юридическите лица, които работят за защита от домашно насилие, участват в разработването на Националната програма за превенция и защита от домашно насилие и предоставят информация за реализирани и планирани от тях дейности за превенция и защита от домашно насилие.

Взаимодействие при защита от домашно насилие

Взаимодействието се осъществява чрез:

- обмен на информация за случаите на молби за защита от домашно насилие, за изпълнение на мерки за защита и за създадени програми за превенция и защита от домашно насилие;
- извършване на съвместни действия при защита от домашно насилие;
- Информацията се публикува на интернет страницата на съответните администрации и на юридическите лица;

Чл. 6. Полицейските органи следят за изпълнението на заповедта за защита, когато с нея е наложена мярка по чл. 5, ал. 1, т. 1, 2 и 3 от закона.

Чл. 7. (1) В случай на неизпълнение на наложена мярка по чл. 5, ал. 1, т. 1, 2 и 3 от закона пострадалото лице или лицето, установило нарушението, подава сигнал до съответното районно управление на Министерството на вътрешните работи.

(2) Полицейските органи извършват проверка на подадения сигнал, като в случаите на неизпълнение на наложената мярка предприемат действия съгласно Наказателно-процесуалния кодекс.

(3) Когато нарушението по ал. 1 не съставлява престъпление, полицейските органи съставят протокол за предупреждение по реда на чл. 56 от Закона за Министерството на вътрешните работи.

Чл. 8. (1) Когато извършителят откаже доброволно да изпълни наложена мярка по чл. 5, ал. 1, т. 2 от закона, пострадалото лице подава молба до районното управление на Министерството на вътрешните работи по местонахождението на жилището за оказване на съдействие.

(2) Началникът на районното управление на Министерството на вътрешните работи определя незабавно полицейските служители, които да окажат съдействие на пострадалото лице.

(3) Определените по реда на ал. 2 полицейски служители в присъствието на един свидетел поканват извършителя да освободи доброволно съвместно обитаваното жилище, да предаде ключовете, свързани с ползването на жилището, и да вземе личните си вещи, включващи:

1. лични документи;
2. вещи за обикновена употреба;
3. машини, инструменти, пособия и книги, необходими лично на извършителя, упражняващ свободна професия, а на занаятчия – за упражняване на неговото занятие.

(4) При отказ да освободи жилището и да предаде ключовете извършителят се отстранява принудително от жилището, а пострадалото лице се поканва да смени заключващите устройства.

(5) При отказ на извършителя да предаде ключовете те се изземват, само ако това е разпоредено с решението на съда.

За извършените действия се съставя протокол в присъствието на извършителя, пострадалото лице и на един свидетел, като след запознаване със съдържанието му се подписва от полицейския орган, извършителя, пострадалото лице и свидетеля.

Отказът на извършителя да го подпише се удостоверява с подписа на свидетеля.

За осъществяване на взаимодействието се създава и поддържа информация от:

- Министерството на правосъдието – за програмите по чл. 6, ал. 7 от закона, финансирани по реда на глава трета;
- МВР – за изпълнението на наложените мерки по чл. 5, ал. 1, т. 1, 2 и 3 от закона;
- дирекция „Социално подпомагане“ – за изпълнението на наложените мерки по чл. 5, т. 4 и 6 от закона;
- юридическите лица, получили финансиране по реда на глава трета – за изпълнението на наложените мерки по чл. 5, т. 5 от закона.

Сътрудничество с други институции

- Център на НПО в Разград;
- РУ „Полиция“;
- Дирекция „Социално подпомагане“;
- Отдел „Закрила на детето“.

8.2. ПОЛИЦИЯ

Министерството на вътрешните работи е администрация с йерархичен характер и централизъм в управлението, чиято дейност е насочена към защита на правата и свободите на гражданите, националната сигурност и обществения ред.

Основни задачи на МВР са:

1. защита на националната сигурност;
2. противодействие на престъпността и опазване на обществения ред;
3. защита на правата и свободите на гражданите и опазване на техните живот, здраве и имущество;
4. осигуряване на разследване на престъпления;
5. защита при бедствия;
6. осигуряване достъп на гражданите до службите за спешно реагиране чрез Националната система за спешни повиквания с единен европейски номер 112 (ЕЕН 112);
7. осигуряване на пожарна безопасност, извършване на пожарогасителна и спасителна дейност при пожари и извънредни ситуации;
8. граничен контрол и охрана на държавната граница;
9. защита от тероризъм;
10. информационно осигуряване на министерството и органите на държавна власт;
11. оказване на съдействие на други държавни органи;
12. международно сътрудничество;
13. предоставяне на административни услуги и осъществяване на контролна дейност.

Полицейските и младши полицейските инспектори са държавни служители от териториална полиция в структурите на МВР, които изпълняват служебните си задължения в определените им за обслужване райони.

Правомощията на полицейските и младши полицейските инспектори се определят от Закона за Министерството на вътрешните работи, (чл. 53 до чл. 91),

Правилника за прилагане на ЗМВР, действащата законова и подзаконова нормативна уредба и от тази инструкция.

Полицейските и младши полицейските инспектори в границите на определените им за обслужване райони самостоятелно или съвместно със служители от други структурни звена на МВР изпълняват следните основни функции:

1. защита на правата и свободите на гражданите, опазване на имуществото им, сътрудничество и съдействие на органите на държавна власт, местно самоуправление и местна администрация, приближаване на полицейското обслужване до населението и изграждане на отношения на партньорство с гражданското общество;

2. организиране и осъществяване опазването на обществения ред и обезпечаване безопасността на движението;
3. превенция, участие в разкриване на правонарушения и установяване на лица и вещи, обявени за издирване;
4. осъществяване на административен контрол във връзка с редовността на българските документи за самоличност, сътрудничество с органите на дирекция „Миграция“ чрез участие в съвместни проверки и информационен обмен по законоустановения ред;
5. контрол по спазване изискванията за осъществяване на частна охранителна дейност и на дейностите с общоопасни средства.

Други функции на полицейските и младши полицейските инспектори се възлагат по изключение с писмена заповед за определен срок от началника на РПУ.

Полицията е основната институция, към която се обръщат за помощ

жертвите на домашно насилие. Общо **67%** от анкетирания биха насочили познатите си за помощ към полицията в случай на домашно насилие.

Действия при получен сигнал за извършено домашно насилие:

- Когато е налице кризисна ситуация или отправена заплаха за насилие, обикновено се получава сигнал в ОДЧ на РУП, под район на което се

случва насилието;

- В повечето случаи сигналът се подава от съсед.

Оперативният дежурен събира информацията относно:

- име адрес и телефонен номер на подалия сигнала, както и дали е пострадал, свидетел, служител и т.н.;
- местонахождението на инцидента;
- в пострадали лица и установява дали извършителя е все още на местопроизшествието, а ако не е – търси да получи информация за неговото евентуално местонахождение.

Оперативният дежурен изпраща най-малко двама полицейски служители на мястото на извършване на домашно насилие.

Полицейските служители:

- Посещават мястото на извършване на домашно насилие;

- Предприемат се действия за отделяне на пострадалото лице от извършителя;
- В случай на необходимост осигуряват предоставяне на медицинска помощ;
- Когато има данни за извършено престъпление от общ характер, уведомяват Оперативна дежурна част/ Оперативен дежурен център за изпращане на дежурна оперативна група.

Молба до полицейските органи съгласно чл. 4 , ал. 2 от ЗЗДН

- В случаите, когато има данни за опасност за живота или здравето на пострадалото лице, то може да подаде и молба до органите на МВР за предприемане на мерки съгласно ЗМВР;
- Органите на МВР предприемат всички мерки за запазване живота и здравето на лицето, като могат по своя преценка да използват целия набор от полицейски правомощия, предвидени в ЗМВР.

Действия по отношение извършителя на домашно насилие

- Снема се писмено обяснение;
- Извършителят се информира, че е нарушил закона;
- Уведомява се за отговорността, която носи;
- Съставя се протокол за предупреждение по чл. 56 от ЗМВР;
- В случаите на домашно насилие копие от протокола се предоставя на пострадалото лице при поискване.

Когато полицейският служител установи, че са налице предвидените в чл. 63 от ЗМВР предпоставки, задържа извършителя и го отвежда в РУП.

Действия по отношение на пострадали от домашно насилие:

Полицейският служител:

- подпомага пострадалото лице при обсъждане на възможности да остане при приятели, близки или да отиде в убежище
- осигурява транспортирането на лицето до безопасно място
- оказва съдействие за вземане на вещи от първа жизнена необходимост
- при желание от страна на пострадалото лице, осъществява връзка с оперативния дежурен за настаняването му в специализирана институция

Действия на полицейските служители при издадена заповед за защита:

- ЗЗДН указва, че полицейските органи са тези, които следят за изпълнението на заповедта, когато с нея е наложена мярка по чл. 5, ал.1, т.1, 2 и 3 от ЗЗДН.

Полицейските служители следят за изпълнение на следните мерки:

- задължаване на извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие;
- отстраняване на извършителя от съвместно обитаваното жилище за срока, определен от съда;
- забрана на извършителя да приближава пострадалото лице, жилището, местоработата и местата за социални контакти и отдих на пострадалото лице при условия и срок, определени от съда.

Полицейският служител, на който е възложено да следи за изпълнение на заповедта за защита:

- систематизира и съхранява всички материали, свързани с контрола по изпълнение на заповедта до изтичане на срока;
- при необходимост провежда беседи с извършителя на домашно насилие;
- по желание на пострадалите от домашно насилие провежда беседа с тях.

Действия на полицейските служители при констатирано нарушение на заповед за защита:

- Неизпълнението на заповед за защита е умишлено престъпление от общ характер, което се наказва с лишаване от свобода до три години или глоба до пет хиляди лева;
- Когато има данни за извършено престъпление от общ характер, уведомяват оперативния дежурен за изпращане на дежурна оперативна група.

Координация и контрол:

- Определен е национален координатор;
- Директорите на ОД на МВР са определили със заповед регионални координатори;
- Началниците на РУП определят със заповед служители, които да осъществяват контакти с доставчиците на социални услуги;
- Ежемесечно актуализиране списъка на доставчиците на социални услуги за съответната територия.

8.3. ПРОКУРАТУРА

Съгласно чл. 296. (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2002 г.) **(1)** (Доп. - ДВ, бр. 27 от 10.04.2009 г., изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) *Който попречи или осуети по какъвто и да е начин изпълнението на съдебно решение или не изпълни заповед за защита от домашното насилие, се наказва с лишаване от свобода до три години или глоба до пет хиляди лева.*

С допълнението на тази алинея законодателят криминализира неизпълнението на заповед за защита от домашното насилие. От този момент прокурорите започнаха да работят по този закон (ЗЗДН) от неговата наказателно-правна гледна точка. Неизпълнението на някоя от ясно дефинираните мерки води до наказателно преследване на извършителя. Във всички случаи за нарушение на Заповедта следи пострадалия и сигнализира МВР или Прокуратурата по неговото местонахождение.

Практика в момента в РП – Исперих и РУП – Исперих, след като има сигнал до полицията, лицето да се задържа за срок от 24 часа в полицията на осн. чл.21 ал.3 от ЗЗДН и успоредно да започне наказателно преследване.

Прокуратурата реагира най-бързо, когато сигналът за нарушение (неизпълнение) се подаде в МВР. В такива случаи пострадалия се посещава от патрулен автомобил на МВР и ако насилника е още – той бива задържан. А ако не е там, започва на момента неговото издирване и задържане. В такива случаи наказателното производство се започва в една от бързите форми: *Незабавно или Бързо производство*. Незабавното се разследва в 3-дневен срок, а бързото – в 7-дневен срок. В тези случаи прокурорът решава делото по най-бързия начин: незабавното – веднага, а бързото производство – в 3-дневен срок. Ако се внесе обвинителен акт в съда, при незабавното производство делото се разглежда от съда същия ден, а при бързото производство – в срок до 7 дни. По този начин се получава правосъдие в най-кратък срок.

Ролята на прокуратурата за работа по проблема основно е посочена в чл. 127 т. 3 от Конституция на Република България – *Прокуратурата привлича към отговорност лицата, които са извършили престъпления, и поддържа обвинението по наказателни дела от общ характер*.

Друга функция е да консултира и напътства лица, пострадали от домашно насилие към завеждане на дело по ЗЗДН и снабдяване със Заповед за защита от домашно насилие и впоследствие прилагане на наказателна репресия при неизпълнение на Заповедта.

В прокуратурата не се води специален регистър за Домашно насилие. Унифицирана информационна система на Прокуратура Република България може да изведе в рамките на няколко минути, колко дела са били образувани

за престъпления по чл. 296 ал. 1 от НК, под каква форма е водено разследването, кой прокурор го е решавал, с какъв акт се е произнесъл, какво решение или присъда е постановена от съда, срещу кое лице е водено делото и кой е пострадалия. Регистър за такива дела има в Районния съд по силата на ЗЗДН.

Интересен пример е последното висящо дело в Районен съд – Исперих. Обвинителният акт е внесен за пето по ред неизпълнение на заповед за защита от домашно насилие. Срещу лицето до сега са постановени три наказания „глоба” и едно „лишаване от свобода“ условно. Отделно от това за шести случай от лицето, на разследване в РУП – Исперих се намира друго дело. Мотивите на извършителя, които сочи са, че бившата му съпруга му изневерявала и поради това в нарушение на заповедта отивал при нея и изисквал обяснение за поведението от предходния им съвместен живот. Отделно от това той изтъквал пред бившата си съпруга, че в

момента се препитава месечно със 100 лв., а останалите пари били удържани във връзка с плащането на наложените глоби.

8.4. РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ (РДСП)

РДСП провеждат държавната политика в областта на социалното подпомагане, в т.ч. и по закрилата на детето на територията на съответната област.

- Координират и контролират дейността на ДСП;
- Осъществяват методическа помощ в работата на ДСП;
- Проучват потребностите на населението в областта от социални помощи и социални услуги, делегирани от държавата дейности и правят предложения до изпълнителния директор на АСП за откриване, промяна на вида и/или промяна на капацитета и закриване на социални услуги;
- Извършват проверки и подготвят отговори по постъпили предложения, жалби, сигнали и молби;
- Към всяка РДСП е създаден и функционира Съвет по осиновяване, който провежда заседанията си ежеседмично и това увеличава шанса на вписаните в регистъра за осиновяване деца – да намерят своя дом и семейство.

8.4.1. ДИРЕКЦИЯ СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

- Извършват дейността по приемане на документите на лицата и семействата кандидатстващи за социални помощи;
- Извършват проверки на място, проучват документацията и събират информацията относно отпускането на социални помощи на лицата и семействата;
- Извършват цялостната дейност по отпускане, изплащане, отказване и прекратяване на социалните помощи на лицата и семействата;
- Извършват дейности по социална рехабилитация и интеграция на хората с увреждания;
- Осъществяват текущата практическа дейност по закрила на детето в съответните общини, чрез конкретни мерки по закрилата на децата и контролират изпълнението им;
- Извършват конкретна социална работа, насочена към подкрепа на рисковите групи с цел социалното им включване в общността;
- Оценяват и насочват потребителя към ползване на социални услуги в зависимост от потребностите му в специализирана институция, услуга в общността или резидентен тип;
- Оказват методическа помощ и съдействие на общинската администрация при предоставяне на социални услуги в общността и в специализирани институции.

Социалният работник

- Подпомага хората с проблеми в приспособяването към обществото, да създават или възстановяват своя личен и социален статус. Социалният работник се занимава с хора, които имат проблеми с организирането на съществуването си, с общуването или с вграждането

си към обществото. Социалният работник е в позицията на посредник между клиента и важните за него социални системи.

- Той трябва да бъде личност с широк спектър на познания и умения, необходими за изпълнението на изключително трудна мисия. От една страна той е призван да помага на лицата, изпаднали в нужда, които са „вън от живота“, за да възвърнат и възстановят своето нормално социално функциониране, а от друга страна, трябва да работи активно и целенасочено в услуга на социалната система за поддържане на стабилни и хармонични обществени отношения.

Работата на социалния работник може да се предостави чрез основните дейности, които той извършва:

- приема клиентите, имащи проблеми с организирането и поддържането си;
- проучва битовите, медицинските, финансовите, социалните и личностните причини за възникване на проблема;
- проучва личностните и социалните причини за възникване на проблема в общуването или приспособяването на клиента към обществото;
- оказва съдействие на клиента за получаване на социална, финансова, административна или друга подобна помощ;

Социалният работник не може да предприеме нищо преди да си изясни същността и източниците на проблема на своя клиент. Чрез серия от разговори той постепенно си изяснява разбиранията на своя клиент, неговата позиция и интерпретация на проблема.

В житейската практика, в позицията на клиент може да изпадне както отделния индивид, така и цяло семейство или група.

Взаимодействие с другите институции:

Основните дейности, извършвани от РДСП и ДСП по проблема, са разписани в ИНСТРУКЦИЯ №Из-2673 от 10.11.2010 г. за реда за осъществяване на взаимодействието между органите на Министерството на вътрешните работи и Министерството на труда и социалната политика при защита от домашно насилие.

Взаимодействието с другите институции се осъществява чрез:

1. Обмен на информация за:

- Постъпили молби за защита от домашно насилие;
- Изпълнение на мерки за защита;

- Създадени програми за превенция и защита от домашно насилие;
2. Извършване на съвместни действия при защита от домашно насилие:

- РДСП – чл.7 от Инструкцията

(1) В началото на всяко шестмесечие РДСП предоставя на ОДМВР информация за регистрираните доставчици на социални услуги, подходящи за лица, пострадали от домашно насилие, и развиващи дейност в района на териториалната им компетентност.

(2) Когато в съответния район бъде регистриран нов доставчик на социални услуги, подходящи за лица, пострадали от домашно насилие, РДСП предоставя в едномесечен срок на ОДМВР /СДВР информация за тях.

(3) Обменът на информация се осъществява от координатори, определени със заповед на директорите на ОДМВР/СДВР и РДСП.

ДСП – чл. 8 от Инструкцията

(1) Директорът на ДСП незабавно уведомява органите на МВР по местоизвършване на всеки акт на домашно насилие или нарушение, свързано с неизпълнение на заповед за защита от домашно насилие;

(2) Органите на МВР предприемат необходимите действия съгласно НПК при:

- нарушение, свързано с неизпълнение на заповед за защита от домашно насилие;
- престъпление от общ характер

Чл. 9. Органите на МВР уведомяват директора на ДСП, когато в структурите на МВР бъде получен сигнал за домашно насилие над:

1. Непълнолетно лице;
2. Лице, поставено под запрещение;
3. Лице с увреждане;
4. Малолетно лице;

Уведомяването се извършва незабавно след получаване на сигнала, включително по телефон и факс.

Чл. 10. Органите на МВР и АСП осъществяват взаимодействието си по защита на деца от домашно насилие при постъпили сигнали непрекъснато и извън установеното време.

Взаимодействието между **двете** институции се осъществява при всички случаи на деца преживели насилие, negliжиране или наличие на опасност за живота и здравето им съгласно разписан **Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция**, които имат за цел да регламентират конкретните задължения за взаимодействие на ангажираните субекти при случаи на деца в риск – жертви на насилие или в случаи, при които е необходима кризисна интервенция.

Ролята на институциите:

- Директорът на ДСП осигурява социален работник за проверка на сигнала;
- След предварителна проверка на сигнала социалният работник, на когото е възложен случая, набелязва необходимите мерки в рамките на 24 часа;
- При необходимост работата по сигнала се планира съвместно с полицейски служител от РУП по местоизвършване на акта на домашно насилие;
- В случаите, при които полученият сигнал се отнася за деца, извършило или пострадало от домашно насилие, в планираните действия от страна на МВР задължително участва и инспектор ДПС;
- Във всеки един отдел “Закрила на детето” (ОЗД) при ДСП началникът на отдела определя отговорен социален работник, който извършва проверката на сигнала до 24 часа от постъпването му;
- Социалната служба издава направление за ползване на социална услуга – Кризисен център, Звено “Майка и бебе” при наличие на непосредствен риск за детето и майката, с цел осигуряване на защитена среда.

8.5. МЕДИЦИНСКИ СПЕЦИАЛИСТИ И ЗАВЕДЕНИЯ

Проблемът с домашното насилие не е приоритет на личните лекари и остава встрани за тях. Медицинските служители до момента отказват да бъдат обучавани по темата. Центровете за спешна помощ не са обучени как да реагират адекватно на случаи на домашно насилие. Няма напредък спрямо 2009 година, когато споделихме, че *„В Приемно-спешно отделение на болницата са отказали да приемат нуждаещият се гражданин с мотив липса на здравни осигуровки, направление от лекуващ лекар и защото не можел да заплати 35-40 лв.”*⁶

Много рядко медицинските служители насочват пострадали лица към Консултативния център по проблемите на домашното насилие. Според нас до момента липсва желание за сътрудничество по проблема. Въпреки това, личните лекари и медицинските заведения са неизползван ресурс за превенция на домашното насилие. Затова ние ще насочим нашите усилия и ще работим целенасочено за включване на здравните специалисти и заведения в процеса на превенция на домашното насилие.

8.6. НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЯ ПО ПРИХОДИТЕ

Няма напредък в дейността на НАП спрямо предходния доклад за приложението на ЗЗДН. Някои от делата са приключили през 2005 и 2006 г. Оттогава, в продължение на 5-6 години, все още не са събрани държавните вземания. Не смятаме, че това може да се обясни с натовареността на държавните съдебни изпълнители.

На 02.09.2010 г. Центърът на НПО в Разград изпраща заявление до директора на ТД на НАП – гр. Варна за достъп до обществена информация. Заявлението е на основание чл. 24 от Закона за достъп до обществена информация и

⁶ Доклад за дейността на Центъра на НПО в Разград по прилагане на Закона за защита срещу домашното насилие, октомври 2009г.

във връзка с Инструкция за осъществяване на взаимодействието между Агенцията за държавни вземания (която не съществува от средата на 2010 г. и се влива в структурата на НАП) и Висшия съдебен съвет, да се получи информация за дейността на НАП по събиране на публични вземания по актове на органи на съдебната власт в полза на държавния бюджет на Република България. На основание чл. 40, ал. 1 от Закона за достъп до обществена информация Центърът обжалва пред Административен съд – Варна мълчаливия отказ за предоставяне на достъп до обществена информация от директора на ТД на НАП град Варна. Заместник-директорът на ТД на НАП град Варна разрешава достъп до обществена информация само по част от исканата обществена информация. На Центъра на НПО в Разград се осигурява достъп до информацията на хартиен носител.⁷

В ТД на НАП – Варна, за периода 01.01.2007 г. – 13.10.2010 г., са заведени общо 956 броя изпълнителни листи, с взыскател Съдилищата, с които се изисква принудително събиране на наложени глоби, в размер на 453 669.59 лева, от които:

Офис	Общ брой преписки	Дължимата сума	Събрана сума	Процентно съотношение
Варна	280	128 682.4	27 393.78	22%
Добрич	102	37 828.32	9 608.13	25%
Разград	57	16 348.00	4 517.93	28%
Търговище	23	10 225.42	5 314.97	52%
Шумен	136	49 674.67	15 844.29	32%
Силистра	138	119 971.6	11 574.17	10%
Русе	220	90 939.18	32 245.67	35%
Общо:	956	453 669.59	106 498.94	23%

За 3 години и 9 месеца са събрани по-малко от 1/4 от общо дължимата сума по влезли в сила съдебни решения. Данъчната администрация към ТД на НАП Варна не е проявила особено усърдие да събере задължителните държавни вземания.

Най-малко са събрали в град Силистра – едва 1/10 от цялата сума, а най-много – Търговище – повече от половината сума (52%), което е своеобразен успех на фона на останалите 6 офиса, които не са работили особено добре. В процентно съотношение общо от 7-те офиса са събрани едва 23 %. Общият брой преписки в Силистра е 138 броя, докато в Търговище те са 23 броя. Общият им брой в 7-те офиса е 956 броя. Най-голям брой преписки има във Варна - 280 броя. Броят на преписките е правопропорционален на процента събрани държавни вземания и ярък пример за това е офиса на НАП в град Търговище, където са събрали най-много глоби. Възможни причини са несъбраните вземания могат да са несериозно отношение на отговорните лица, измами и злоупотреби на длъжниците или неприключили съдебни дела.

Считаме, че липсата на воля и капацитет е в основата на огромния брой несъбрани държавни вземания по влезли в сила съдебни решения.

⁷ Решение №1/23.02.2011 г. от заместник директор на ТД на НАП – Варна Чавдар Янков

Необходима е кардинална реформа в системата за събиране на държавните вземания, която е свързана с увеличаване броя на назначените служители. Необходимо е да се създадат сериозни механизми всички длъжници да плащат задължително: институциите, местните власти и банките да не обслужват длъжниците, да не може да се регистрира моторно превозно средство, ограничения за пътуване в чужбина.

По заведените изпълнителни дела не е изискана пълна справка не само за наличното движими и недвижимо имущество, а и за наличието на банкови сметки и доходи по трудови правоотношения.

Считаме, че извършителите на домашно насилие с неплащането на присъдените глоби и разноски в полза на държавата, осъществяват състава на престъпление по смисъла на чл. 296 от Наказателния кодекс.

По мнение на прокурори текстовете на самият Закон за защита от домашното насилие не дават възможност за събиране на сериозни доказателства. Само с една подписана декларация всеки злонамерен гражданин може да злоупотреби и да поиска заповед за защита. Има спорове в държавното обвинение дали може да се изисква еднакво наказание за човек, който е нарушил заповед като е пребил защитеното лице и за друг който не се е явил в специализирана програма или не е запалтил наложената глоба.

IX. КОНСТАТАЦИИ И ИЗВОДИ

Наблюдението върху прилагането на Закона за защита от домашното насилие показва много слабо използване от страна на гражданите. Според нас законът продължава да е недостатъчно познат за хората, независимо че за отчетния период са наблюдавани 30 съдебни заседания по ЗЗДН.

Наблюдава се тенденции, че гражданите не са информирани как да се справят с домашното насилие, какви стъпки да предприемат и към кого и как да се обърнат за помощ. В нито едно от делата не е споменавано да са проведени консултации в център за превенция или за пострадали от домашно насилие.

Обичайната практика делата по тези иски да се насрочват близо един месец след датата на подаването им, поставя ищците в сложна ситуация. Обикновено жертвите на домашно насилие, решили да потърсят съдебна защита срещу посегателството в домашни условия, живеят в общо жилище с извършителя на агресията. Това ги излага на риск от последващо насилие и на натиск от страна на насилника да се оттегли молбата. В над 40% от случаите жертвите се отказват от завеждане на дело.

За съда това е рутинна процедура на доброволен отказ от търсенето на права, която автоматично прекратява съдебното дирене. В действителност зад подобен акт често се крият човешки трагедии, без оптимистични възможности за разрешаването на проблема.

Липсата на действителна защита докато трае съдебния процес обективно намалява значението на самия закон и поставя под въпрос силата на неговото въздействие върху обществената и съдебна практика. Нашето мнение е, че подкопава увереността на хората, в силата на държавата като гарант на техните права. Създава се усещането за правосъдие, което не е в полза на обикновения

човек, независимо дали той определя себе си като представител на уязвима социална група или има самочувствието на пълноценен гражданин, подложен на насилие в скритото от обществото пространство на дома и личния бит.

Негативните фактори, в повечето случаи породени от психологически предпоставки, биха могли да се минимизират, ако съдилищата отчетат особеностите на случаите на домашното насилие и въведат практика жалбите на жертвите да стигат максимално бързо в съдебна зала.

Законодателят може да предвиди и механизъм, при който съдът да има право да проучва обстоятелствата, наложили пострадалият от домашно насилие да оттегля жалбата си, отказвайки се от съдебна защита.

Промени са необходими и при прилагането нормите на ЗЗДН и вън от съдебната зала. За да се избегнат рецидиви съдът трябва да въведе трайни практики да насочва извършителите на домашно насилие към участие в специализирани програми, а отказът те да се посещават – да се криминализира. За да се осигурят средства за подобни програми и да се повиши превантивния ефект, извършителите на насилие може да бъдат задължени да заплащат такси за участие в специализираните програми, предлагани от неправителствени организации, ангажирани с проблема.

Специално внимание заслужава съдебната практика в Районен съд – Разград, където са разгледани над 110 съдебни дела за последните шест години. Съдът е създал успешни механизми за разглеждане на съдебните дела, събиране на доказателства, сътрудничеството с институциите и неправителствените организации.

В рамките на процеса съществува добрата практика да се търси взаимноизгодно уреждане на отношенията по пътя на съдебната спогодба.

Като цяло няма напредък относно нарушенията на съдебната заповед от страна на извършителите и ролята на прокуратурата. Все още активността на прокуратурата е недостатъчна и тя не следи за изпълнението на съдебните решения от страна на извършителите. По-голямата част от извършителите не посещават специализираните програми. Това е нарушение на съдебното решение според чл. 296 от НК. Според нас служителите на държавното обвинение в значителна степен пренебрегват и омаловажават на приложението на ЗЗДН.

Наблюдаваме добър напредък относно приложението на закона в дейността на Районна прокуратура – Исперих. В дейността на останалите две районни прокуратури и Окръжна прокуратура – Разград не се забелязва активизиране по ЗЗДН.

Прокуратурата и отчасти полицията в някои общини в област Разград не обръщат необходимото внимание на спазването на заповедите за защита и домашното насилие не получава адекватно по значението си противодействие от държавните институции.

Пасивната роля на прокуратурата засилва негативната тенденция за неизпълнение на съдебните решения, особено от осъдения извършител на домашно насилие.

Обясненията могат да бъдат няколко: липсата на опит у полицията и прокуратурата; нежелание за намеса в семейни отношения и т.нар. „битови скандали”, мъжка солидарност – над 90% от нарушителите са мъже, а основният състав на МВР служителите е съставен от представители на силния пол.

По мнение на прокурори текстовете на самият Закон за защита от домашното насилие не дават възможност за събиране на сериозни доказателства. Само с една подписана декларация злонамерен гражданин може да злоупотреби и да поиска заповед за защита. Опасността е голяма, когато с този единствен аргумент се искат всички предвидени от закона ограничителни мерки, включително напускане на общото жилище и настаняване на децата при жертвата.

Според адвокат Димо Борисов, консултант в Центъра по проблемите на домашното насилие в Разград:

- *„Законът предоставя възможности за ефективна, бърза защита и предоставя редица облекчения за жертвата на домашно насилие;*
- *Съдебното производство по закона има някои характерни белези, които го отличават от производствата по други граждански закони;*
- *Съдебното производство приключва бързо, сочат нашите наблюдения на съдебни дела, с които е ангажиран Центърът на НПО в Разград;*
- *Повечето случаи се решават в рамките на едно съдебно заседание, като по изключение те достигат до две и много рядко до три и повече;*
- *Друга особеност при съдебното производство е, че в значителна част от случаите ответникът-извършител на насилието, не се явява в съдебно заседание. А в случаите когато се яви, не ползва адвокатска помощ;*
- *Характерно за съдебните дела по Закона за защита от домашното насилие е, че много рядко за разлика от делата по други граждански закони, актовете на първоинстанционния съд, с които се предоставя търсената защита, се обжалват пред по-горен съд;*
- *Особеното в случая е, че заповедта за защита подлежи на незабавно изпълнение, независимо дали се обжалва съдебния акт, с който е постановена;*
- *Това допълнително затвърждава констатацията, че законът е добър и осигурява бърза и ефективна защита;*
- *Различно и нетипично в съдебното производство по закона е и събирането на доказателствата. За разлика от почти всички други граждански закони, ЗЗДН установява и облекчени възможности за жертвата за доказването на насилието;*
- *Често поради срам и неудобство самите жертви дълго време скриват или унищожават всички доказателства за извършеното насилие. Поради тази причина и поради трудността от снабдяване с доказателства за оказано психическо насилие, законодателят е предоставил възможността съдът да се произнесе само въз основа на подписана от жертвата декларация за извършено насилие.”⁸*

Липсва установен механизъм на взаимодействие между институциите с цел ефективна превенция и справяне с проблема „домашно насилие”. За да се постигне

⁸ Адвокат Димо Борисов, Обучителен семинар с органите, работещи по закона за взаимодействие между заинтересованите институции, 27-29.10.2011г.

реална защита на жертвите на домашно насилие е необходимо полицията да изгради механизми за контрола по изпълнението на съдебните решения и заповеди по ЗЗДН. Районните полицейски инспектори, съвместно с Агенцията за социално подпомагане, биха могли да организират периодични посещения в домовете на жертвите на домашно насилие. Препоръчваме законодателно да уреди задължението полицията да уведомява районната прокуратура за всеки случай на проява на домашно насилие с цел преценка на обхвата на деянието в Наказателния кодекс.

Дирекциите „Социално подпомагане” работят професионално с децата-жертви, но почти не работят с пълнолетните лица, жертви на домашно насилие. Необходимо е да прилагат уменията, които са усвоили по време на семинари и обучения и с пълнолетните граждани. ДСП трябва да започнат да изпълняват инструкция за реда за осъществяване на взаимодействието между органите на Министерство на вътрешните работи и на Министерство на труда и социалната политика при защита от домашно насилие, като включат в обхвата и пълнолетните жертви. Необходимо е ДСП да предоставят своевременно информация на МВР за регистрирани доставчици на социални услуги.

До момента специалистите в дирекция „Социално подпомагане” не насочват пострадалите лица към Консултативния център. Не се обмена информация относно случаите и координацията по проблема се осъществява трудно. Необходимо е предварително планиране, за да се следи дейността и да се подобри координацията.

Х. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В доклада детайлно е разгледан напредъкът по приложението на Закона за защита от домашното насилие през годините. Насилието се превръща във все по-сериозен проблем в България. Агресията и насилието сред децата и юношите са проекция на отношенията в семейството. В затворените етнически общности насилието е сериозен проблем и част от културата на малцинствата.

Наблюдението ни показва, че приетият през 2005 година закон за защита от домашното насилие все още не е достатъчно популярен и не се използва масово. Домашното насилие остава извън фокуса на общественото внимание. За последните две години се увеличава броят на случаите на насилие на деца срещу техните родители. Все още обаче преобладават случаите на домашно насилие между съпрузи или фактическо съжителство. Над двадесет пъти се увеличават регистрираните случаи на домашно насилие за последните три години.

Положителната промяна в процеса е, че законът започва да работи в наказвателната си функция. Криминализирането на деянията по домашното насилие оказва възпиращо действие за нарушаване на издадената заповед. Мерките на Закона предоставят възможности за ефективна, бърза защита, както и редица облекчения за жертвата на домашно насилие. Според статистиката на съда голям процент от потърпевшите се отказват доброволно от възможностите за защита, предоставени от мерките на Закона.

В повечето случаи у жертвите липсва увереност в резултата и ползата от производството. Други се страхуват от ответна реакция от страна на извършителя. Не е за пренебрегване икономическата зависимост на жертвите от извършителите в много от случаите и постигане на извънсъдебно споразумение.

Създаването на добри условия за сътрудничество между институциите започна с проведените обучения през месеците септември и октомври 2011 г. от Центъра на НПО в Разград. Целта на обученията беше полицейските служители и заинтересованите институции по прилагането на закона да се запознаят с практиките до момента, да обменят информация и опит. Инициативата на Център НПО създава добри практики за съвместна работа и оказва въздействие за постигане на дейни резултати.

В доклада за направени препоръки за подобряване на съвместната работа в процеса на качествено и ефективно предоставяне на социални услуги на жертви на домашно насилие и работа с извършители на насилие. Чрез периодична обмяна на опит и информация между ангажираните по проблема институции се подобрява цялостната работа по Закона.

Необходимо е държавното обвинение в област Разград да се ангажира сериозно с домашното насилие и да участва в местния механизъм за превенция и борба с проблема по домашното насилие. Социалните служби трябва да засилят своята роля при защита на пълнолетни жертви на домашно насилие, като разширят обхвата на действие.

Трябва да се полагат сериозни усилия за защита правата на всички пълнолетни жертви на домашно насилие. Да се подобри взаимодействието с останалите ангажирани институции и неправителствените организации; да се привлекат местните власти, медицинските специалисти и образователните институции.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Резюме.....	3
II. Препоръки за приложението на ЗЗДН	5
III. Ретроспекция на Закона за защита от домашно насилие	
1. Развитие на ЗЗДН	6
2. Постижения	10
3. Недостатъци и трудности при прилагане на ЗЗДН.....	12
IV. Напредък в приложението на ЗЗДН	13
V. Оценка прилагането на ЗЗДН от институциите	16
VI. Принос на обученията по приложение на ЗЗДН	19
VII. Консултативен център по проблемите на домашното насилие	23
VIII. Институции, прилагащи ЗЗДН	
1. Съд	29
2. Полиция	34
3. Прокуратура	37
4. Дирекции „Социално подпомагане“	39
5. Медицински специалисти и заведения	42
6. Национална агенция по приходите	42
IX. Констатации и изводи	44
X. Заключение	48

Център на НПО в Разград

Центърът на неправителствените организации е създаден на 8 януари 1997 г. в Разград от седем граждански сдружения, за да подпомага гражданското общество в Разград и Лудогорието. Организацията организира тренинги за местни граждански лидери и подпомага укрепването на гражданския сектор в област Разград.

През 2007 г. Програма достъп до информация връчи на Центъра на НПО в Разград Златен ключ за достъп до обществена информация.

От 2008 г. администрира Консултативен център по проблемите на домашното насилие в град Разград.

През 2011 г. министърът на правосъдието Маргарита Попова покани Центъра на НПО да организират конференция „Правосъдие близо до хората“

През 2011 г. Центърът на НПО в Разград издаде Доклад за напредъка на съда в Северна България.

ЦЕЛИ

- Подпомагане на развитието на демократичните институции.
- Подобряване предоставянето на социални услуги и развитие на междусекторното сътрудничество за повишаване капацитета на гражданските организации.
- Подкрепа на реформата в полицията, мотивиране представителите на етнически общности да сътрудничат на полицията.
- Съдействие за повишаване ролята на жените в етническите общности.

ДЕЙНОСТИ

- Гражданско наблюдение на съда – изготвя доклади;
- Превенция на домашно насилие – програми за жертви и извършители;
- Предоставя социални услуги за уязвими групи;
- Антикорупционни инициативи и разследване на престъпления;
- Достъп до обществена информация и водене на съдебни дела;
- Подкрепя Център за жени в село Стражец, община Разград.

ЦЕНТЪР НА НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ В РАЗГРАД

ж.к. "Освобождение" № 34, партер, ПК237

7200 Разград

Телефон/факс (+359 84) 661694

E-mail: office@ngo-rz.org

www.ngo-rz.org; www.court.ngo-rz.org

